

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/B/2018/36097107838784004

Determinanty rastu vládnych výdavkov vo vybraných krajinách

Bakalárska práca

2018

Patrik Polakovič

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Determinanty rastu vládnych výdavkov vo vybraných krajinách

Bakalárska práca

Študijný program: Financie, bankovníctvo a investovanie

Študijný odbor: Financie, bankovníctvo a investovanie

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Matej Boór, PhD.

Bratislava 2018

Patrik Polakovič

Pod'akovanie

Prostredníctvom tejto strany by som sa rád poďakoval vedúcemu školiteľovi bakalárskej práce Ing. Matejovi Boórovi, PhD. za jeho vytrvalosť, zhovievavosť a odbornosť. Takisto by som chcel poďakovať za jeho ochotu a objektívnosť.

ABSTRAKT

POLAKOVIČ, Patrik: *Determinanty rastu vládnych výdavkov vo vybraných krajinách*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; katedra financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Boór Matej, PhD. Bratislava: NHF, 2018, 51 s.

Cieľom záverečnej práce je preskúmať vplyv ekonomických, ako napríklad inflácia alebo ekonomický cyklus, ale aj politických či sociálnych faktorov, ku ktorým môžeme zaradiť rast volebného práva alebo demografický vývoj, na nárast nominálnych výdavkov a ich prerozdelenie vo vybranom období. Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 9 grafov a 24 tabuliek. Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu pojednávanej problematiky, pričom sa venuje zadefinovaniu fiškálnej politiky, klasifikácie výdavkov a funkciám vládnych výdavkov. V ďalšej časti sa charakterizujú konkrétne faktory determinujúce rast vládnych výdavkov a ich prerozdelenie. V tejto časti sú predmetné faktory skúmané teoreticky pomocou knižných zdrojov. Záverečná kapitola sa zaoberá vybranými determinantmi rastu vládnych výdavkov z praktického pohľadu. Skúma vývoj vládnych výdavkov na základe demografického vývoja spoločnosti, politických faktorov a výdavkov vybraných rezortov (ministerstvo školstva a ministerstvo vnútra). V praktickej časti sme sa vyjadrili ku každému faktoru, ktorý vplýval na rast vládnych výdavkov, pridali sme grafy a tabuľky ako pomoc na pochopenie problematiky.

Kľúčové slová: Vládne výdavky, determinanty, školstvo, polícia, súdnictvo, inflácia, demografia

ABSTRACT

POLAKOVIČ, Patrik: *Determinants of government expenditure growth in selected countries*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance– Supervisor: Ing. Boór Matej, PhD. Bratislava: FNE UE, 2018, 51 p.

The main goal of the thesis is to analyze the impact of economic (like inflation or economic cycle), as well as political or social (like increase regarding the voting right or demographic growth) factors on the growth of nominal expenditures and their allocation during chosen period. The thesis is divided into 3 chapters. It contains 9 graphs and 24 tables. The first chapter is dedicated to the current state of the discussed topic, while defining the fiscal politics, classification of expenditures and functions of government expenditures. In the next chapter, we are defining the specific factors that are determining the growth of government expenditures and their distribution. In this section, these factors are analyzed theoretically, using book resources. The final chapter focuses on the selected determinants of government expenditure growth from a practical point of view. It analyses the development of government expenditures based on the demographic development of the society, political factors and expenditures of selected departments (Ministry of Education and Ministry of Interior). In the practical part, we addressed each of the factors that has contributed to the growth of government expenditures, we added charts and tables to help to understand the topic.

Keywords: Government expenditure, determinants, education, police, jury, inflation, demografy

Obsah

Obsah	6
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma aj v zahraničí.....	10
1.1 Funkcie vládnych výdavkov	10
1.2 Klasifikácia vládnych výdavkov	12
1.3 Faktory ovplyvňujúce rast vládnych výdavkov	14
1.4 Príčiny rastu vládnych výdavkov	15
1.4.1 Inflácia.....	15
1.4.2 Rast HDP na hlavu	16
1.4.3 Technologické zmeny	17
1.4.4 Demografické zmeny	17
1.4.5 Rast volebného práva	18
1.4.6 Schodkové financovanie	18
1.4.7 Urbanizácia	19
1.4.8 Ekonomický cyklus	19
1.4.9 Politické faktory	20
1.4.10 Korupcia	21
1.4.11 Ostatné faktory	21
2 Cieľ práce, metodika a metódy skúmania.....	23
2.1 Cieľ práce	23
2.2 Spôsob získavania zdrojov	23
2.3 Charakteristika objektu skúmania	24
2.4 Použité metódy vyhodnocovania a interpretácie dosiahnutých výsledkov	24
3 Výsledky práce a diskusia.....	26
3.1 Porovnávanie vývoja vládnych výdavkov v sledovaných krajinách.....	26
3.2 Vplyv inflácie na rast vládnych výdavkov	31
3.3 Demografia	33

3.4	Počet zamestnancov v nápravných zariadeniach, policajtov a sudcov.....	35
3.5	Politické faktory	43
	Záver	49
	Zoznam použitej literatúry	50

Úvod

Túto tému som si vybral pretože sa zaujímam o fungovanie štátu, hlavne o výdavkovej strane fiškálnej politiky, pričom fiškálna politika využíva štátny rozpočet na makroekonomické stabilizovanie krajiny. Každoročne sledujem schválený rozpočet vlády pre daný rok a porovnávam ho s tým predchádzajúcim. V rámci predmetu verejné financie som sa o predmetnej tematike dozvedel viac, hlavne z teoretického hľadiska, ale aj praktického a aj vďaka tomuto faktoru som si vybral tému determinanty rastu vládných výdavkov. V práci sa zameriame hlavne na zadefinovanie najhlavnejších faktorov, ktoré ovplyvňujú vývoj, rast a prerozdelenie vládných výdavkov. V nami vybraných knižných, ale aj internetových zdrojoch sa vo väčšine prípadov spomínajú rovnaké, alebo veľmi podobné faktory a preto sme vybrali tie, ktoré podľa nášho názoru najviac ovplyvňujú vládne výdavky, ale aj boli najviac spomínané v predmetných zdrojoch.

Jedným z najznámejších zákonov je zákon rastúcich verejných a štátnych aktivít od celosvetovo uznávaného nemeckého ekonóma Adolfa Wagnera. Predmetný zákon tvrdí, že podiel verejných výdavkov na HDP neprestajne narastá. Wagnerov zákon tvrdí, že sociálny štát sa vyvíja z kapitalizmu voľného trhu v dôsledku čoho obyvateľstvo stále požaduje zvyšujúcich rast sociálnych služieb, keďže všeobecné príjmy rastú v širokom spektre hospodárstva. Zameriame sa teda na overenie tohto tvrdenia, či podiel v našom prípade vládných výdavkov na HDP stále narastá a ako veľmi bol tento fakt ovplyvnený ekonomickou krízou, ktorá začala v roku 2008. Zameriavať sa na výdavky je veľmi dôležité z pohľadu ľudí hlavne kvôli dvom veciam, a to preto lebo najväčšie príjmy do štátneho rozpočtu a vďaka ktorým financuje vládne výdavky sú dane, hlavne dane z príjmov fyzických a právnických osôb ktoré platíme my občania a vládne výdavky majú slúžiť hlavne nám ľuďom.

Naša práca je rozdelená na tri základné časti, kapitoly, ktoré sú následne rozdelené na podkapitoly. Na začiatku práce vysvetlíme čo je fiškálna politika, aký je rozdiel medzi fiškálnou a rozpočtovou politikou a z čoho sa skladá verejný rozpočet. Po zadefinovaní verejného rozpočtu sa ďalej zameriame už len na výdavky, konkrétne funkciu vládných výdavkov, alokačnú, distribučnú a stabilizačnú a následne ukončíme kapitolu klasifikáciou vládných výdavkov.

V nasledujúcej časti sa zameriame už na konkrétne faktory, ktoré vplyvajú na rast vládných výdavkov, pričom v prvej podkapitole sa budeme snažiť o vysvetlenie príčin rastu

vládných výdavkov a v nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať predmetným faktorom rastu vládných výdavkov ako je inflácia, rast HDP na hlavu alebo ekonomický cyklus. Pri každom z predmetných determinantov bude spomenutý teoretický základ a vysvetlená príčina ovplyvňovania vládných výdavkov daným faktorom na základe štúdií a knižných zdrojov.

V poslednej časti sa na budeme snažiť naplniť náš hlavný cieľ, ktorým je preskúmanie vplyvu vybraných faktorov na rast vládných výdavkov vo vybraných krajinách Európskej únie za obdobie rokov 2007 až 2016. Náš cieľ sa pokúsime naplniť skúmaním vplyvu inflácie na rast vládných výdavkov za rovnaké obdobie, pričom pokračovať budeme s demografickým vývojom ako faktorom rastu vládných výdavkov. V predmetnej podkapitole sa zameriame na to ako situácia kedy obyvateľstvo starne, zvyšuje sa podiel obyvateľov nad 65 rokov, vplýva na starobné výdavky vlády a teda aj zvyšuje celkové vládne výdavky. V predposlednej podkapitole sa zameriame na to ako počet policajtov, sudcov a zamestnancov väzení ovplyvňuje vládne výdavky na políciu a porovnáme si vývoj predmetných výdavkov vo vybraných krajinách. Budeme sa venovať aj tomu, ktorá krajina má najvyššie výdavky na jedného policajta a ktorá krajina má najviac policajtov na 100.000 obyvateľov. Skúmaním politického faktora a jeho vplyvu na zmenu výšky vládných výdavkov sa budeme zaoberať nakoniec. Zameriame sa konkrétne na vládny výdavky na ministerstvo vnútra a ministerstvo školstva v rokoch 2011 a 2017.

Náš hlavný cieľ sa nám podarilo naplniť, pretože sme boli schopní overiť a preskúmať vplyv vybraných faktorov v stanovenom období. Podarilo sa nám aj vyvrátiť tvrdenie, že pomer výdavkov na HDP neustále narastá.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma aj v zahraničí

V ekonómii a politickej vede sa fiškálna politika označuje ako používanie a rozdeľovanie príjmov vlády, získavaných hlavne z daní na výdavky, ktoré majú za cieľ ovplyvňovať ekonomiku krajiny, jej zamestnanosť, infláciu a hlavne presadzovanie politických cieľov vlády¹. Ide teda o súbor opatrení a nástrojov, za pomoci ktorých vláda hospodári s verejnými zdrojmi, ktoré sú prerozdeľované a používané. Daný súbor nástrojov a opatrení môže obsahovať ako politické tak aj ekonomické, administratívne, či právne nástroje². Pomocou fiškálnej politiky sa každá správna vláda snaží dosiahnuť svoje ciele, ktoré sú viditeľné v štátnom rozpočte pre dané rozpočtové obdobie, môže ísť o rok alebo aj o dlhšie časové obdobie.

Pri definovaní fiškálnej politiky si treba dávať pozor a nemýliť si ju s rozpočtovou politikou. Primárnym cieľom fiškálnej politiky je v prvom rade dosahovať prirodzenú stabilitu, mieru nezamestnanosti a proticyklickú reguláciu zatiaľ čo rozpočtová politika sa hlavne zaoberá spravodlivou redistribúciou dôchodkov a alokáciou verejných financií.³

Verejný rozpočet je zložený z verejných výdavkov a verejných príjmov⁴, pričom verejné výdavky sú súčtom vládnych výdavkov a transferov⁵. Výdavky na spotrebu spolu s výdavkami na investície tvoria vládne výdavky ako môžeme vidieť v nasledujúcom vzorci kde G sa rovná G_c plus G_i , pričom písmenkami G_c označujeme vládne výdavky na spotrebu a písmenkami G_i sú označovaná vládne výdavky určené na investovanie⁶.

1.1 Funkcie vládnych výdavkov

Podľa Zubaľovej⁷ alokačná spolu s distribučnou funkciou tvoria dve hlavné funkcie verejných financií pričom Beličková⁸ dodáva že stabilizačná funkcia je najviac spájaná

¹SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 330, 331, ISBN 978-80-8168-232-2

²BELIČKOVÁ, Kornélia, et al. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, strana 17, ISBN 978-80-8078-335-8

³Tamže, strana 18,19

⁴LISÝ, Ján, et al. 2011. *Ekonómia*. Bratislava: Iura Edition, strana 511, ISBN 978-80-8078-406-5

⁵BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 112, ISBN 80-225-1659-7

⁶HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 127, ISBN 80-86432-88-2

⁷SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 356, 357, ISBN 978-80-8168-232-2

⁸BELIČKOVÁ, Kornélia, et al. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, strana 18, ISBN 978-80-8078-335-8

s fiškálnou politikou. „Fiškálna politika znamená využívanie štátneho rozpočtu na makroekonomickú stabilizáciu.“ (Beličková, 2010, s.18)

Neubauerová⁹ zaraďuje transfery ku distribučnej funkcii pričom sa jedná predovšetkým o jednosmerný pohyb peňažných dávok, prostriedkov od vládnych úrovní, či už nižších alebo vyšších ku jednotlivcom. Vo svojej podstate sa jedná o sociálnu politiku štátu, do ktorej patria obzvlášť výdavky pre sociálne slabé osoby a rodiny. Transfery sú neekvivalentnými výdavkami verejných financií¹⁰. Presná definícia transferov zo stránky Ministerstva financií Slovenskej republiky je: „*Výdavky vyplatené bez toho, aby za ne ich príjemcovia poskytovali nejaké protislužby alebo tovary (jednostranné platby). Ide o príspevky a dotácie fyzickým a právnickým osobám a návratné finančné výpomoci.*“¹¹

Ako je uvedené v predchádzajúcej definícii, nejedná sa výlučne o pomoc pre fyzické osoby (rodiny a jednotlivcov), ale aj právnické osoby ako napríklad firmy s ručeným obmedzeným, verejné obchodné spoločnosti, družstvá alebo akciové spoločnosti. Pri danej pomoci sa jedná skôr o poskytovanie grantov a dotácií. Zubaľová¹² v knihe *Financie a mena* (2003) definuje transfery ako jednosmerný pohyb rozpočtov k jednotlivcom, ďalej dodáva, že transfery boli do tridsiatych rokov devätnásteho storočia bezvýznamné. Zubaľová ďalej dodáva, že transfery začali mať význam až po tomto desaťročí, predmetná zmena bola spôsobená hlavne, tak isto ako pri vládnych výdavkoch, so zmenou postavenia verejných financií a vládnych úloh.

Podľa Zubaľovej¹³ sú vládne výdavky sú vzájomnom vzťahu s alokačnou funkciou rozpočtovej politiky a zaraďujú sa ku nej nákupy služieb a bežných statkov, kam patria vládne výdavky na spotrebu, a nákupy kapitálových statkov, kde sa jedná o vládne výdavky určené na investovanie. Ďalej dodáva, že alokačná funkcia rozdeľuje zdroje medzi ministerstvá, vyššie územné celky, mestá a obce, tie ich nasledovne využívajú na dosahovanie svojich cieľov.

⁹ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 71, ISBN 978-80-8078-094-4

¹⁰ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 128, ISBN 80-86432-88-2

¹¹ Dostupné na <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3922#T> [online]. [cit 2018-02-20].

¹² BEŇOVÁ, Elena, et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 115, ISBN 80-225-1659-7

¹³ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 356, 357, ISBN 978-80-8168-232-2

1.2 Klasifikácia vládnych výdavkov

Vládne výdavky sú rozdeľované podľa viacerých hľadísk, medzi tieto hľadiská patrí napríklad ekonomické hľadisko, historické hľadisko, makroekonomické, ale aj hľadisko rozpočtovej skladby, záväznosti, spôsobu a dôsledku alokácie a taktiež aj podľa úrovne verejnej správy¹⁴. Klasifikovanie vládnych výdavkov podľa ekonomického hľadiska v sebe zahŕňa výdavky bežné a výdavky kapitálové¹⁵¹⁶. Bežné výdavky sa nazývajú bežnými, pretože ide o výdavky, ktoré majú opakovaný charakter a každý rok sú zaradované do štátneho rozpočtu. Ide hlavne o bežné potreby pravidelne sa opakujúce, a ktoré nemajú investičný charakter¹⁷. Mzdy a odmeny zamestnancov štátnej správy, výdavky na reedukačné kurzy pre zamestnancov na skvalitnenie ich práce alebo výdavky na semináre a konferencie patria medzi bežné výdavky¹⁸.

Medzi predmetné výdavky zaradujeme aj náklady na prenájom budov, v ktorých sídli štátne úrady, splácanie úrokov z prechádzajúcich úverov a ostatných platieb súvisiacich s úverom, návratnou finančnou pomocou, pôžičkou alebo aj finančným prenájomom. Presná definícia bežných výdavkov podľa stránky Ministerstva financií Slovenskej republiky je:

„Bežnými výdavkami sú najmä rozpočtové výdavky na mzdy a platy, služby, materiál určený na spotrebu, ako aj platby za trvanlivé tovary a vybavenie na vojenské účely, na výstavbu vojenského charakteru a vojenských budov. Ďalej sem patria rozpočtové výdavky určené iným právnickým osobám a fyzickým osobám podľa zákona o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok.“¹⁹

Výdavky s investičným charakterom sú označované pojmom kapitálové výdavky a na rozdiel od bežných výdavkov sa vo väčšine prípadov jedná o jednorazové výdavky²⁰. Ide hlavne o obstarávanie kapitálových aktivít ako nákup pozemkov, budov a automobilov, pričom predmetné výdavky majú dlhodobý charakter a ide o dlhodobé investičné potreby,

¹⁴ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 356, 357, ISBN 978-80-8168-232-2

¹⁵ BEŇOVÁ, Elena, et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 119, ISBN 80-225-1659-7

¹⁶ BELIČKOVÁ, Kornélia, et al. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, strana 126, ISBN 978-80-8078-335-8

¹⁷ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 219, ISBN 978-80-8078-094-4

¹⁸ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 356, 357, ISBN 978-80-8168-232-2

¹⁹ Dostupné na: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3922#T> : [online]. [cit 2018-02-19]

²⁰ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 357, ISBN 978-80-8168-232-2

ktoré pravidelne presahujú viac ako jedno rozpočtové obdobie²¹. Kapitálové výdavky definuje Ministerstvo financií Slovenskej republiky na svojej stránke ako: „*Kapitálovými výdavkami sú najmä rozpočtové výdavky na obstaranie a zhodnotenie hmotného a nehmotného majetku, výdavky na tvorbu hmotných a mobilizačných rezerv, ako aj príspevky a dotácie iným právnickým osobám a fyzickým osobám na uvedené účely podľa zákona o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok.*“²²

Ak delíme vládne výdavky z historického hľadiska, tak v tom prípade sa pozeráme na výdavky riadne²³ a výdavky mimoriadne²⁴. Medzi výdavky riadne patrili bežné, pravidelne sa opakujúce výdavky panovníka, ako napríklad výdavky spojené s obranou svojho kráľovstva, teda výdavky na armádu, ale takisto aj výdavky na panovníkových úradníkov a rôznych radcov.

Postupným časovým vývojom sa upevňovala rola štátu a zároveň sa zvyšovala aj jeho zodpovednosť, čo malo za následok aj rast potrebných výdavkov. Štát alebo panovník musel začať hradieť aj náklady na políciu, súdny systém, ochranu životného prostredia alebo aj školstvo²⁵.

Vďaka rastu výdavkov musel panovník/štát začať hľadať nové zdroje príjmov, čo spôsobovalo zväčša nárast pravidelne sa opakujúcej daňovej záťaže²⁶.

Mimoriadne výdavky mali vo svojich počiatkoch len zriedkavý charakter a boli využívané prevažne na financovanie opráv krajiny po vojne, či neskôr aj na financovanie vojen, na ich prípravu a vedenie. Najčastejšie boli uhrádzané z pôžičiek a úverov pretože boli nečakané a nikto s nimi nepočítal, takže panovník nemal na ne pripravené zdroje.

Členenie výdavkov na návratné a nenávratné nám určuje rozpočtová skladba²⁷. Nakupovanie dlhopisov štátu územnými samosprávami, prípadne poskytovanie návratných pôžičiek za určitý vopred dohodnutý úrok, patria medzi návratné výdavky²⁸. Naproti tomu je väčšina výdavkov nenávratných. Z predmetných výdavkov sa tvoria verejné statky, z ktorých využívania obyvateľstvom do štátneho rozpočtu neplnú žiadne príjmy.

²¹ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 219, ISBN 978-80-8078-094-44

²² Dostupné na: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3922#T> : [online]. [cit 2018-02-20]

²³ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 218, ISBN 978-80-8078-094-44

²⁴ Tamže, strana 218

²⁵ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 108, ISBN 80-225-1659-7

²⁶ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 357, ISBN 978-80-8168-232-2

²⁷ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 118, ISBN 80-225-1659-7

²⁸ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 357, ISBN 978-80-8168-232-2

Ak sa pozeráme na výdavky podľa záväznosti tak existujú len dva druhy, a to mandatorne a fakultatívne. Výdavky, ktoré musia byť štátom uhradené a je ich možné plánovať²⁹, sa nazývajú mandatorne a musia byť uhradené v danom rozpočtovom roku. Predmetné výdavky sú podmnožinou celkových výdavkov a môžu vychádzať zo zákonných predpisov, zmlúv a dohôd.

Dané výdavky musia byť vopred plánované a rozdeľujeme ich na tri typy³⁰.

1. Vyplývajúce zo zákona,
2. Vyplývajúce z iných právnych noriem,
3. Vyplývajúce zo zmluvných záväzkov.

Každý jeden výdavok má rôznu mieru záväznosti, niektoré výdavky majú zákonom dané podmienky, pri ktorých sa musia realizovať a majú danú aj ich výšku avšak existujú aj také, pri ktorých je daná len podmienka platby zo štátneho rozpočtu, ale nie je daná ich výška. Fakultatívne výdavky, sú na druhú stranu neplánované, náhodné alebo sankčné. Podľa spôsobu a dôsledku alokácie rozdeľujeme výdavky na alokačné a stabilizačné výdavky. Alokačné výdavky sú určené na potreby verejného sektora a stabilizačné výdavky sú určené na ovplyvňovanie základných ekonomických ukazovateľov.

V zmysle delenia výdavkov podľa úrovne verejnej správy rozdeľujeme výdavky na centrálné, regionálne a miestne. Výdavky vlády sú centrálné výdavky, pričom výdavky regionálne patria do výdavkov územných celkov a miestne do miest a obcí.

1.3 Faktory ovplyvňujúce rast vládnych výdavkov

Vládne výdavky neustále narastajú a práve preto sa im venuje stále väčšia a väčšia pozornosť. Zubaľová v knihe *Financie* (2015) tvrdí, že vládne výdavky v pomere ku HDP takisto narastajú, avšak v momentálnej situácii toto tvrdenie už nie je na sto percent pravdivé. Ich výška síce každoročne narastá, čo má predovšetkým súvis s rastom verejného sektora, ale takisto rastie aj HDP krajín, ktoré vo väčšine prípadov rastie rýchlejšie ako veľkosť vládnych výdavkov, toto tvrdenie budeme skúmať v praktickej časti. Takisto sa zvyšuje aj podiel vládnych výdavkov na celkových verejných výdavkoch³¹. Tento trend začal po ukončení I. a II. svetovej vojny a pretrváva až dodnes.³²

²⁹ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 119, ISBN 80-225-1659-7

³⁰ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 357, ISBN 978-80-8168-232-2

³¹ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana 361, ISBN 978-80-8168-232-2

³² Tamže, strana 361

Podľa Zubaľovej³³ je tento neprestajný nárast výdavkov spôsobovaný hlavne zmenou úloh štátu pri zaistovaní určitej ekonomickej úrovne a vývoja spoločnosti. Ďalej dodáva, že tento nárast je zapríčinený aj prudkým technologickým pokrokom v každej životnej oblasti čo takisto vo veľkej miere pôsobí na výšku vládnych výdavkov.

Takisto aj moderné chápanie postavenia a úloh verejných financií, ktorých povinnosťou je interferovať vývin ekonomických procesov prostredníctvom využívania prostriedkov zo štátneho rozpočtu, má za následok rast výdavkov vlády. Či už ide o zlepšovanie kvality zdravotníctva alebo sociálneho zabezpečenia³⁴.

1.4 Príčiny rastu vládnych výdavkov

Faktorov alebo príčin, ktoré ovplyvňujú rast vládnych výdavkov je mnoho. Podľa knihy financie a mena (2003) medzi predmetné faktory patria hlavne, rast HDP na hlavu, technologické zmeny a urbanizáciu. V knihe verejné financie (2007) sú ako predmetné faktory zmienené, systém a meria daňového zaťaženia v danej ekonomike, populačné zmeny, zmeny v demografickej štruktúre, rast volebného práva, vznik a fungovanie medzinárodných organizácií ale aj infláciu.

Kniha financie (2015) pridáva medzi determinanty rastu vládnych výdavkov aj geografické faktory, politické faktory a porovnávanie daňového systému s ostatnými krajinami, ktorý sa niekedy nazýva a má súvis s demonštračným efektom. Učebnica verejné financie (2004) do daných faktorov zaraďuje aj schodkové financovanie výdavkov, výdavkové šoky a fiškálnu ilúziu.

1.4.1 Inflácia

Jedným z dôvodov nárastu výšky vládnych výdavkov je inflácia, ktorá spôsobuje pokles hodnoty peňazí v čase, čím sa zvyšuje cenová hladina v ekonomike³⁵ a tým pádom výdavky vynaložené minulý rok na daný predmet budú vyššie tento rok. Podľa Reserve Bank of New Zeland je inflácia termín, ktorý sa využíva na opisovanie rastu priemerných cien počas určitého obdobia v ekonomike. Z daného tvrdenia vyplýva, že peniaze strácajú svoju hodnotu a hlavnou príčinou tohto javu je, že je príliš mnoho peňazí k dispozícii na

³³ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 361, ISBN 978-80-8168-232-2

³⁴ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 114, ISBN 80-225-1659-7

³⁵ LISÝ, Ján, et al. 2011. *Ekonomika*. Bratislava: Iura Edition, strana 459, ISBN 978-80-8078-406-5

nákup tovarov avšak nie je dostatočné množstvo tovarov a služieb na nákup.³⁶ Teda pokles hodnoty peňazí spôsobuje, že vláda musí vynakladať väčší obnos finančných prostriedkov na hradenie bežných výdavkov, ktoré stáli napríklad o rok skôr menej. Daný jav závisí aj od pružnosti dopytu po verejných a súkromných statkoch. Ak je vládny dopyt po týchto statkoch nepružný, tak rastúca inflácia bude mať vplyv aj na rast vládnych výdavkov, pretože vláda nevie dané, drahšie tovary a služby substituovať za tie, ktoré neboli infláciou ovplyvnené³⁷.

1.4.2 Rast HDP na hlavu

Jedným z faktorov rastu vládnych výdavkov je aj rast HDP na hlavu³⁸. Daný jav je vnímaný ako pozitívny pre ekonomiku a častokrát je braný ako určujúci faktor pri hodnotení vyspelosti ekonomiky.

No predsa negatívne vplýva na vládne výdavky a to hlavne z dôvodu, že pri raste dôchodkov jednotlivcov rastie aj ich dopyt po verejných statkoch³⁹, čo zvyšuje tlak na rast hodnoty vládnych výdavkov. Avšak nerastie len dopyt po súčasných statkoch, ale môžeme pozorovať aj zmeny v štruktúre a vo významnosti statkov.

Bežné statky poskytované štátom začínajú mať nižší podiel na celkových statkoch, patria sem napríklad pracovné odevy, a zvyšuje sa podiel statkov luxusných⁴⁰. Dochádza aj k vzniku nových statkov⁴¹, ktoré prinášajú nové potrebné vládne investície, takisto pri raste HDP na hlavu sa zvyšuje aj dopyt po krajšom a zdravšom životnom prostredí a teda snaha o znižovanie znečistenia. Predpokladaný vývoj tendencie tohto determinantu je striedanie obdobia rastu a poklesu vládnych výdavkov⁴². Ďalej sa rast HDP na hlavu spája aj so zvyšovaním transferových platieb, pretože vláda sa snaží znižovať rozdiely medzi chudobnými a bohatými a rast HDP na hlavu túto medzeru vo väčšine prípadov zväčšuje⁴³.

³⁶ Reserve Bank of New Zealand, 2014. *What is inflation* zverejnené, dostupné na: <https://www.rbnz.govt.nz/-/media/ReserveBank/Files/Publications/Factsheets%20and%20Guides/factsheet-what-is-inflation.pdf> [online]. [cit 2018-02-15]

³⁷ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 114, 115, ISBN 80-225-1659-7

³⁸ Tamže, strana 114

³⁹ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 220, ISBN 978-80-8078-094-44

⁴⁰ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 362, ISBN 978-80-8168-232-2

⁴¹ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 114, ISBN 80-225-1659-7

⁴² Tamže, strana 114

⁴³ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 362, ISBN 978-80-8168-232-2

V tejto práci sa však venujeme vládnym výdavkom, a preto sa ku znižovaniu rozdielov medzi chudobnými a bohatými, pomocou transferov nebudeme ďalej venovať.

1.4.3 Technologické zmeny

Medzi faktory, ktoré ovplyvňujú rast vládných výdavkov môžeme zaradiť aj technologické zmeny⁴⁴. Tento faktor má súvis s rozvojom a vývojom spoločnosti⁴⁵, urýchlňuje zastarávanie aktuálnych technológií, a teda stále vytvára nové, modernejšie statky, ktorých úžitok sa prejavuje zväčša externe a teda vlády sú zodpovedné za ich realizáciu⁴⁶. Najväčšie výdavky sú vynakladané prevažne na zbrojenie a armádu, ale aj na kozmické výskumy a vedu a výskum vo všeobecnosti. Patria sem však aj výdavky týkajúce sa zdokonaľovania pracovných pozícií, odborov, odvetví, ale takisto aj na vytváranie nových⁴⁷.

Predmetné procesy a vytvorené nové pozície si však vyžadujú kvalitných, a vysoko vzdelaných zamestnancov, to znamená ďalšie investície do školstva a vzdelávania. Medzi predmetné zmeny môžeme zaradiť aj vládne výdavky na vedu a výskum, kde je potreba vynakladať výdavky predovšetkým v počiatočných obdobiach objavov⁴⁸.

1.4.4 Demografické zmeny

Populačné alebo demografické zmeny sú takisto jedným zo zdrojov rastu vládných výdavkov. Ide o zmeny pomeru zvyšovania sa počtu obyvateľstva, ktoré vplývajú na zmenu vekového zloženia obyvateľstva⁴⁹. Kniha *Financie* (Sivák 2015) udáva konkrétne odvetvia, na ktoré má predmetný jav vplyv, prislúchajú sem výdavky na školstvo, zdravotníctvo, bývanie, starostlivosť o deti a starých občanov. Pri danom faktore ide o úzku väzbu medzi odvetviami verejného sektora, ako napríklad zdravotníctvo a školstvo, a obyvateľstvom a ich veľmi silná viazanosť na seba, ich štruktúru a hlavne objem potrebných služieb⁵⁰. Momentálna situácia v Európe nie je veľmi pozitívna, čo sa týka pomeru obyvateľov nad 65 rokov k celkovému obyvateľstvu.

⁴⁴ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 140, ISBN 80-86432-88-2

⁴⁵ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 362, ISBN 978-80-8168-232-2

⁴⁶ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 220, ISBN 978-80-8078-094-44

⁴⁷ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 362, ISBN 978-80-8168-232-2

⁴⁸ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 140, ISBN 80-86432-88-2

⁴⁹ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 114, ISBN 80-225-1659-7

⁵⁰ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 139, ISBN 80-86432-88-2

Vo všeobecnosti populácia starne čo má negatívny vplyv na rast vládnych výdavkov, v prvom rade transferových platieb, ktoré nie sú súčasťou práce, ale aj na výdavky na zdravotníctvo a domovy seniorov. Medzi demografické zmeny patria ja národnostné zmeny a pohlavná štruktúra⁵¹.

1.4.5 Rast volebného práva

Voličmi sa každoročne stávajú nové skupiny občanov, ako napríklad mládež, ktorá predtým nemohla voliť. Táto nová skupina voličov má iné volebné preferencie a požiadavky, ktoré môžu byť pre vládu nákladnejšie a tým pádom vplývajú na rast vládnych výdavkov⁵². Pomer žien a mužov takisto môže ovplyvniť vývoj vládnych výdavkov v krajine. Je samozrejmé, že ženy majú iné preferencie ako muži, čo sa následne premieta aj vo vládnych výdavkoch. Ak si je politická strana vedomá štruktúry svojich voličov a vie, že viac ako polovica voličov danej strany sú ženy, tak sa bude snažiť presadzovať preferencie svojich voličiek vo výdavkovej politike, ak sa dostane do vlády.

1.4.6 Schodkové financovanie

Každý subjekt v ekonomike môže byť zadlženým a môže si zobrať úver, takisto aj štát. V momente kedy má štát vyššie výdavky ako príjmy, musí si chýbajúce finančné prostriedky vypožičať, čím vzniká schodkové alebo deficitné financovanie⁵³. Ak sa schodkové financovanie kumuluje, vytvára sa štátny dlh. Predmetné financovanie vládnych výdavkov v sebe skrýva určité riziká a to hlavne rast objemu výdavkov spôsobený splátkami úrokov zo schodkového financovania z predchádzajúcich rokov, ale aj transformáciu krátkodobej nerovnováhy na dlhodobú až trvalú⁵⁴. Teda ak si vláda zvolí zahraničný/domáci úver vo východiskovom roku, tak v nasledujúcich rokoch ho bude musieť splácať, čo zvýši vládne výdavky v ďalších obdobiach, plus bude musieť splácať ešte aj úroky z daného úveru o ktoré sa výdavky navýšia.

⁵¹ VYBÍHAL, Václav. 1995. *Veřejné finance*. Hradec Králové: E.I.A, strana 98, ISBN 80-85490-45-5

⁵² SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Veřejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 221, ISBN 978-80-8078-094-44

⁵³ LISÝ, Ján, et al. 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition, strana 511, ISBN 978-80-8078-406-5

⁵⁴ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 132, ISBN 80-86432-88-2

1.4.7 Urbanizácia

Nasledujúcim faktorom, ktorý ovplyvňuje vládne výdavky je urbanizácia. „Urbanizácia – proces koncentrácie obyvateľstva do miest a s tým súvisiaca zmena kultúry v najširšom slova zmysle slova. Výsledkom je vznik nových statkov, či už v podobe vládnych výdavkov – budovanie novej infraštruktúry, alebo transferov.“ (Sivák, *Financie*, 2015, s.362)

Predmetný jav je spojený aj s populačnými zmenami, ktoré sme si spomínali v predchádzajúcom odseku. A. S. Shonchoy (2010, s.15)⁵⁵ tvrdí, že nárast koncentrácie obyvateľstva v mestách a teda rast populácie si vyžaduje aj nárast úrovne mnoho vládnych aktivít a tým pádom aj nárast vládnych výdavkov. Ďalej dodáva, že vláda musí následne zvýšiť výdavky na poskytovanie základných služieb ako je verejné osvetlenie, bývanie a kanalizácia. Presun počtu obyvateľov medzi dedinami a mestami, jedným aj druhým smerom, tieto tendencie sa môžu meniť a striedať, vytvára potrebu nových statkov, alebo potrebu zvyšovania poskytovaných statkov a tým pádom vplýva aj na nárast vládnych výdavkov⁵⁶.

Pri tejto problematike by som rád spomenul aj funkčnú⁵⁷ klasifikáciu výdavkov. Táto klasifikácia umožňuje sledovať výdavky podľa ich účelu. Funkčná klasifikácia rozdeľuje výdavky do desiatich kategórií. Prvou z nich sú všeobecné verejné výdavky, nasledujú výdavky na obranu, verejný poriadok a bezpečnosť, výdavky na ekonomickú oblasť, ochranu životného prostredia, bývanie a občiansku vybavenosť, zdravotníctvo, rekreáciu, kultúru a náboženstvo, vzdelávanie a poslednou kategóriou je sociálne zabezpečenie.

1.4.8 Ekonomický cyklus

Podľa knihy Ekonómia (Lisý a kol. 2011) je ekonomický cyklus charakterizovaný striedaním dvoch etáp, prvou etapou je etapa rastu a druhou etapou je etapa poklesu. Tieto etapy sa striedajú okolo dlhodobého vývojového trendu ekonomiky respektíve potenciálneho produktu. Cyklický vývoj sa často označuje aj ako hospodársky cyklus a má

⁵⁵ SHONCHOY, A.S., 2010. *What is Happening with the Government Expenditure of Developing Countries - A Panel Data Study*, strana 15, dostupné na: <http://www3.grips.ac.jp/~econseminar/abu2010.pdf> [online]. [cit 2018-3-25].

⁵⁶ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 115, ISBN 80-225-1659-7

⁵⁷ BELIČKOVÁ, Kornélia, et al. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, strana 211, ISBN 978-80-8078-335-8

štyri fázy. Ak sa ekonomika nachádza v poklese, je jedno či je nad hranicou potenciálneho produktu alebo pod hranicou potenciálneho produktu, ide o obdobie recesie a ak ide o etapu rastu tak sa ekonomika nachádza v expanzii. Body v ktorých sa tieto etapy zvrátia, recesia prechádza na expanziu alebo naopak expanzia prechádza do recesie sa nazývajú dno alebo vrchol.

Podľa toho v akej fáze sa ekonomika danej krajiny nachádza, vláda by mala adekvátne prispôbovať jej výdavky. Vo všeobecnosti ak sa ekonomika nachádza v expanzii a nad úrovňou potenciálneho produktu, vládne výdavky by mali klesať a mala by sa zavádzať reštriktívna politika. Predmetná politika zahŕňa znižovanie vládnych výdavkov, pretože ekonomika rastie a vláda sa snaží zabrániť prehrievaniu ekonomiky. Medzi znižovanie výdavkov môžeme zaradiť znižovanie príspevkov do štátnych príspevkových organizácií a znižovanie kapitálových a investičných výdavkov. Takisto ak je aj vo svete expanzia nie len v danej krajine, znižujú sa výdavky súvisiace s poskytovaním medzinárodnej pomoci rozvojovým krajinám a najmenej rozvinutým krajinám⁵⁸, pretože aj tieto krajiny sú v expanzii a prestávajú mať potrebu pomoci od iných svetových krajín.

Pokiaľ sa však ekonomika nachádza v recesii, vládne výdavky narastajú, pretože vláda nechce byť pod hranicou potenciálneho produktu a nechce neoptimálne využívať svoje zdroje. Ak je krajina v recesii začína sa zvyšovať nezamestnanosť, znižuje sa výroba a tým pádom aj ponuka tovarov a služieb. Predmetný jav má negatívny efekt na dôchodky všetkých ekonomických subjektov, čo zapríčiňuje pokles spotreby, hlavne dlhodobých produktov, čím vznikajú zásoby na skladoch firiem a tie strácajú zisk, čo následne znižuje aj vládne príjmy. Každá vláda preto v období recesie začína podporovať dopyt aby naštartovala ekonomiku pomocou rastu vládnych výdavkov.

1.4.9 Politické faktory

Politika v danej krajine najviac vplýva na veľkosť a zameranie vládnych výdavkov⁵⁹, keďže vláda je zodpovedná za zostavovanie štátneho rozpočtu a tým pádom zodpovedá aj za výdavky, ktoré do rozpočtu zahrnie. Veľkosť vládnych výdavkov je v tomto prípade ovplyvnená najmä otvorenosťou ekonomiky, politickým zameraním ale takisto aj vojenskej situácie v danej krajine ale aj vo svete.

⁵⁸ BELIČKOVÁ, Kornélia, et al. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, strana 125, ISBN 978-80-8078-335-8

⁵⁹ BEŇOVÁ, Elena et al. 2003 *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, strana 115, ISBN 80-225-1659-7

Z vnútropolitického hľadiska predmetné výdavky poukazujú na rozhodnutia konkrétnych vlád a ich pohľad na funkcie a povinnosti štátu⁶⁰. Vo všeobecnosti platí, že čím je vláda menšia a takisto aj daňové zaťaženie je menšie, tým nižšie by mali byť aj vládne výdavky⁶¹.

1.4.10 Korupcia

Korupcia má v prvom rade značne negatívny vplyv na ekonomický rast, pretože znižuje objem súkromných investícií. Korupcia zhoršuje zloženie vládnych výdavkov, ich veľkosť a efektivitu. Konkrétnejšie podľa Maura (The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure, 1996) je veľká spojitosť medzi korupciou a vládnymi výdavkami na vzdelávanie, čo je veľmi nebezpečné, pretože vzdelávanie je veľmi dôležitým faktorom ekonomického rastu. Korupcia takisto vplýva aj na nárast výdavkov na armádu a takisto zvyšuje aj výdavky na verejné obstarávanie. Výskum, ktorým sa zaoberal Gupta. S, Mello, L a Sharan, R, prišiel s tvrdením, že krajiny, ktoré majú tendenciu zameriavať sa viac na vojenské sily bývajú viac skorumpovanejšie⁶².

1.4.11 Ostatné faktory

Geografické faktory a výdavkové šoky majú takisto vplyv na rast vládnych výdavkov, pričom spomínaný faktor sa považuje za objektívny – nie je ovplyvniteľný. Patria sem najmä stále častejšie prírodné katastrofy, ale takisto aj politické a iné katastrofy. Môžeme sem zaradiť aj byrokratickú rozpínavosť, ktorá je spojená s neefektívnosťou a tým pádom rastom výdavkov⁶³.

Medzi ostatné faktory patrí aj porovnávanie daňového systému alebo takzvaný demonštračný efekt. Obyvatelia danej krajiny sa porovnávaním snažia o dosiahnutie rovnakej alebo aspoň podobnej úrovne ako obyvatelia v susednej krajine⁶⁴.

⁶⁰ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 363, ISBN 978-80-8168-232-2

⁶¹ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 221, ISBN 978-80-8078-094-44

⁶² GUPTA, S, L, DE MELLO, R, SHARAN. 2000. *Corruption and military spending*. Washington: International Monetary Fund, strana 16. IMF Working Paper, WP/00/23

⁶³ SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, strana, 363, ISBN 978-80-8168-232-2

⁶⁴ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 221, ISBN 978-80-8078-094-44

Obyvatelia teda vyvíjajú tlak na domácu vládu pod vplyvom zahraničia aby vláda poskytovala také služby ako zahraničie⁶⁵. „*Dosiahnuť úroveň blahobytu súvisiaci s mierou zdanenia ostatných krajín prináša so sebou aj nárast výdavkov – pretože každá zmena niečo stojí.*“ (Beňová, *Financie a mena*, 2003, s.115)

A ako posledný faktor rastu vládnych výdavkov by som rád spomenul vznik a fungovanie medzinárodných organizácií ako napríklad OSN, NATO a EÚ⁶⁶. Vstup do spomínaných organizácií vplýva na rast vládnych výdavkov, ktoré vyplývajú z platenie členských príspevkov do predmetných organizácií, ale aj platenie alebo poskytovanie určitej výpomoci iným členským krajinám (EUROVAL v EÚ, pôžičky Grécku). Avšak z vstúpenia do medzinárodných organizácií krajiny aj benefitujú, či už vojenskou pomocou on NATO a OSN alebo finančnými dotáciami od EÚ, eurofondami.

⁶⁵ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa, KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance*: učebnice. 2. vyd. Praha: Eurolex, strana 140, ISBN 80-86432-88-2

⁶⁶ SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Verejné financie*. Bratislava: Iura Edition, strana 221, ISBN 978-80-8078-094-44

2 Cieľ práce, metodika a metódy skúmania

V tejto kapitole sa budeme venovať hlavnému cieľu našej bakalárskej práce, ale aj vedľajším cieľom, vďaka ktorým sa budeme snažiť dosiahnuť náš cieľ, ako aj metódam, postupu skúmania či ekonomickým ukazovateľom.

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom tejto práce je preskúmať vplyv ekonomických, ako napríklad inflácia alebo ekonomický cyklus, ale aj politických či sociálnych faktorov, ku ktorým môžeme zaradiť rast volebného práva alebo demografický vývoj, na nárast nominálnych výdavkov a ich prerozdelenie vo vybranom období.

Provou časťou bakalárskej práce je časť teoretická, v ktorej sme si zadali ako parciálny cieľ priblíženie tematiky čitateľovi, vysvetlenie a objasnenie základných poznatkov potrebných na pochopenie problematiky. V tejto časti si stanovujeme za ciele zadefinovať príčiny rastu vládnych výdavkov, opísať pôsobenie inflácie na vládne výdavky, nasledovne vysvetliť akým spôsobom vpláva rast HDP na hlavu na nárast vládnych výdavkov a aj ako determinujú rast vládnych výdavkov politické faktory, demografické zmeny a ekonomický cyklus.

V praktickej časti bude našim cieľom využiť nadobudnuté teoretické poznatky z predchádzajúcej časti a pomocou štatistických zdrojov overiť vplyv ekonomického vývoja na nárast vládnych výdavkov, budeme skúmať vplyv veľkej ekonomickej krízy, ktorá začala v roku 2008, na celkový vývoj pomeru vládnych výdavkov ku HDP v období 2008 až 2010 a ich nasledovný vývoj. Pomocou tohto skúmania sa budeme snažiť overiť Wagnerov zákon, ktorý tvrdí, že pomer vládnych výdavkov na HDP narastá. Prostredníctvom demografického vývoja sa zameriame na rast starobných výdavkov, ktoré prispievajú k rastu celkových vládnych výdavkov. Ďalším parciálnym cieľom bude preskúmať či politické faktory a politické strany, ktoré sú momentálne vládnuce ovplyvňujú rast a prerozdelenie výdavkov. Následne budeme skúmať ako vplýva inflácia na vývoj nominálnych vládnych výdavkov v predmetnom období.

2.2 Spôsob získavania zdrojov

Naša bakalárska práca je založená najmä na domácich zdrojoch, ale takisto boli použité aj zahraničné zdroje. V teoretickej časti sme najviac využívali domáce knihy, ale aj zahraničné články ako a v praktickej časti sme sa hlavne zameriavali na štatistické úrady ako

je Eurostat a oficiálne stránky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a Ministerstva školstva Slovenskej republiky kde sme získali dáta potrebné na spracovanie poslednej podkapitoly bakalárskej práce, išlo hlavne o rozpočet daného ministerstva pre vybrané roky, 2017 a 2011. Pomocou Eurostatu sme získali dáta potrebné na spracovanie všetkých podkapitol v praktickej časti a vďaka týmto dátam sme boli schopní spracovať potrebné tabuľky a grafy. Predmetné grafy a tabuľky ako aj výpočty potrebné na ich vytvorenie boli spracované pomocou programu MS Excel.

2.3 Charakteristika objektu skúmania

Ako objekt skúmania sme vybrali nasledovné krajiny: Nemecko, Španielsko, Francúzsko, Rakúsko, Poľsko, Česko, Slovensko, Taliansko a Fínsko. Ako bolo spomenuté skôr, hlavným zdrojom pri získavaní potrebných štatistických dát bol Eurostat, ako hlavný štatistický úrad Európskej únie. Aj keď je Eurostat hlavným a dalo by sa povedať, že najrelevantnejším zdrojom predmetných údajov, v niektorých prípadoch boli dáta, ktoré boli využité nie úplne kompletne. Hovoríme o prípade počtu sudcov v Taliansku, avšak táto nezrovnalosť nijako neovplyvnila naše výsledky. Najnovšie dostupné dáta boli za rok 2016 pri skúmaní výšky vládnych výdavkov, pri demografickom vývoji to bol takisto rok 2016, v prípade počtu zamestnancov vo väzeniach, sudcov a policajtov to bol rok 2015 a pri politických faktoroch sme sa zamerali na rok 2017 a 2011.

2.4 Použité metódy vyhodnocovania a interpretácie dosiahnutých výsledkov

Počas písania našej bakalárskej práce sme využívali v každej časti metódu abstrakcie, pretože sme sa snažili využiť, čo najrelevantnejšie dáta pre našu prácu, z veľkého množstva dostupných informácií.

Pri prechode z teoretickej časti práce na praktickú sme sa snažili využiť syntézu, aby sme mohli prepojiť teoretické znalosti získané z knižných zdrojov s dátami získanými z Eurostatu. Túto metódu sme využívali aj počas zisťovania vplyvu inflácie na rast vládnych výdavkov, kde sme si za pomoci inflačnej kalkulačky museli zvlášť prepočítat hodnotu vládnych výdavkov z vychádzajúceho roka na ten konečný a následne predmetný prepočet porovnať so skutočnou hodnotou vládnych výdavkov v danom roku.

Pri zisťovaní vplyvu politických faktorov na rast vládnych výdavkov sme využívali viacej analýzu, kedy sme sledovali vývoj vládnych výdavkov na dvoch ministerstvách a tieto

výdavky sme analyticky rozdelili bežné a kapitálové a následne sme ich rozdelili na podkapitoly pre lepšie porovnávanie. Predmetnú metódu sme využili aj pri skúmaní počtu zamestnancov polície, sudcov a personálu väzenia. Najviac sme túto metódu využili počas prepočtu vládnych výdavkov na jedného policajta, porovnávaní vývoja počtu policajtov a výšky vládnych výdavkov, ale aj pri prepočte počtu policajtov na 100.000 obyvateľov vo vybraných krajinách.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Porovnávanie vývoja vládnych výdavkov v sledovaných krajinách

V tejto časti sa zameriame na konkrétne faktory, ktoré ovplyvňujú rast vládnych výdavkov vo vybraných krajinách, pričom budeme zisťovať či rast týchto výdavkov bol spôsobený čisto infláciou, ktorá sama o sebe zvyšuje vládne výdavky alebo narastali prirodzene.

Tabuľka č.1 Vládne výdavky v krajinách Európskej únie v rozmedzí rokov za roky 2007-2010, 2015 a 2016

Krajina/Rok	2007	2008	2009
Nemecko (% HDP)	42,80%	43,60%	47,60%
Nemecko (Mil. Eur)	1 076 099,00	1 116 223,00	1 170 508,00
Krajina/Rok	2010	2015	2016
Nemecko (% HDP)	47,30%	43,90%	44,20%
Nemecko (Mil. Eur)	1 219 219,00	1 334 874,00	1 388 557,00
Krajina/Rok	2007	2008	2009
Španielsko (% HDP)	39,00%	41,20%	45,80%
Španielsko (Mil. Eur)	421 813,00	459 389,00	494 002,00
Krajina/Rok	2010	2015	2016
Španielsko (% HDP)	45,60%	43,80%	42,20%
Španielsko (Mil. Eur)	493 202,00	472 740,00	472 033,00
Krajina/Rok	2007	2008	2009
Francúzsko (% HDP)	52,20%	53,00%	56,80%
Francúzsko (Mil. Eur)	1 016 167,00	1 057 611,00	1 100 609,00
Krajina/Rok	2010	2015	2016
Francúzsko (% HDP)	56,40%	56,70%	56,40%
Francúzsko (Mil. Eur)	1 128 022,00	1 243 414,00	1 256 457,00
Krajina/Rok	2007	2008	2009
Taliansko (% HDP)	46,80%	47,80%	51,20%
Taliansko (Mil. Eur)	753 127,00	780 664,00	804 661,00

Krajina/Rok	2010	2015	2016
Taliansko (% HDP)	49,90%	50,20%	49,40%
Taliansko (Mil. Eur)	800 494,00	830 126,00	830 111,00
Krajina/Rok	2007	2008	2009
Rakúsko (% HDP)	49,20%	49,90%	54,10%
Rakúsko (Mil. Eur)	139 842,40	146 510,80	155 960,90
Krajina/Rok	2010	2015	2016
Rakúsko (% HDP)	52,80%	51,00%	50,70%
Rakúsko (Mil. Eur)	156 351,20	175 632,30	179 133,30
Krajina/Rok	2007	2008	2009
Slovensko (% HDP)	36,30%	36,90%	44,10%
Slovensko (Mil. Eur)	20 437,80	24 380,00	28 224,20
Krajina/Rok	2010	2015	2016
Slovensko (% HDP)	42,10%	45,20%	41,50%
Slovensko (Mil. Eur)	28 480,40	35 691,90	33 684,10

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Pomocou tabuľky 1 sme sa snažili obhájiť tvrdenie, že vládne výdavky neustále narastajú a to aj v posledných rokoch, v danom prípade v rokoch 2007-2016. Ako môžeme vidieť, v každej krajine spomenutej v predchádzajúcej tabuľke sú pôvodné výdavky (rok 2007) nižšie ako tie výdavky z roku 2016.

To znamená, že výdavky počas týchto 10 rokov narastali, tento nárast je v určitej časti spôsobený aj infláciou, vplyv inflácie na rast vládnych výdavkov budeme skúmať neskôr. Samozrejme, že nemuseli narastať každý rok, počas tohto obdobia mohli medziročne aj klesnúť v niektorých krajinách, ale celkovo výdavky narástli. Porovnanie roku 2007 s rokom 2016 nám jasne hovorí a ukazuje nám trend rastúceho pomeru výdavkov na HDP. Napríklad v Nemecku bol podiel vládnych výdavkov na HDP 42,8% a v roku 2016 je to už 44,2%, čo nám dokazuje jasný nárast. Avšak situácia nie je tak jednoduchá. Najväčšie nárasty vládnych výdavkov môžeme pozorovať medzi rokmi 2008-2010, a to hlavne z dôvodu celosvetovej ekonomickej krízy, vývoj ekonomického cyklu je tiež faktorom rastu vládnych výdavkov a bol spomenutý v kapitole 2.8. V roku 2009 výrazne narástol podiel vládnych výdavkov na HDP, práve kvôli ekonomickej kríze a tým pádom porovnanie

vychádzajúceho roka 2007 a posledného roka 2016 nám neukazuje reálny trend v raste vládnych výdavkov. V roku 2009 vidíme najvyšší pomer vládnych výdavkov na HDP a ak si porovnáme rok 2009 a rok 2016, môžeme vidieť jednoznačný pokles podielu vládnych výdavkov na HDP v každej krajine.

Tabuľka č. 2: Výška HDP v krajinách Európskej únie v období začiatku krízy, roky 2008-2010

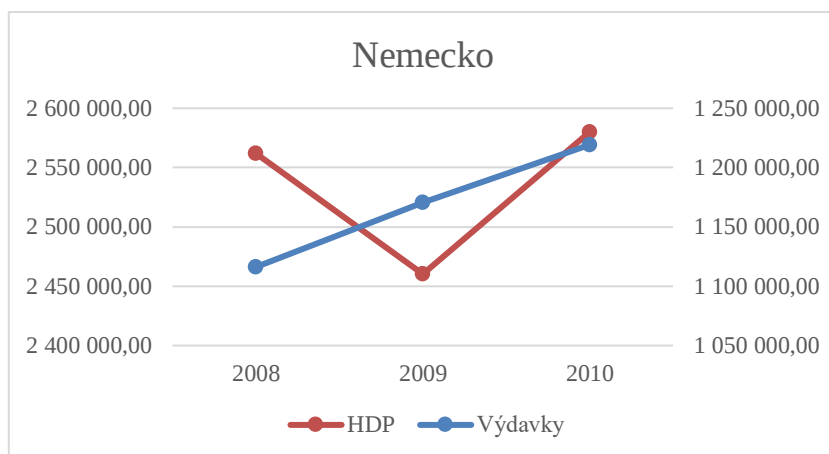
Krajina/rok	2008	2009	2010
Nemecko (Mil. Eur)	2 561 740,0	2 460 280,0	2 580 060,0
Španielsko (Mil. Eur)	1 116 225,0	1 079 052,0	1 080 935,0
Francúzsko (Mil. Eur)	1 995 850,0	1 939 017,0	1 998 481,0
Taliansko (Mil. Eur)	1 632 150,8	1 572 878,3	1 604 514,5
Rakúsko (Mil. Eur)	293 761,9	288 044,0	295 896,6
Slovensko (Mil. Eur)	66 002,8	64 023,1	67 577,3

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

V tabuľke 2 vidíme výšku HDP vo vybraných krajinách EÚ za roky 2008-2010. Táto tabuľka nám pomáha objasniť situáciu, kde v rokoch 2008 až 2009 v tabuľke 1 vidíme vysoký nárast pomeru vládnych výdavkov na HDP, v roku 2010 toto percento začína klesať. Vďaka tejto tabuľke jasne vidíme, prečo pomer vládnych výdavkov ku HDP v roku 2009 narástol. . V tabuľke 1 pozorujeme, že vládne výdavky v každej krajine v roku 2009 narástli oproti roku 2008, aj v prípade nominálnych hodnôt, ale aj v prípade pomeru ku HDP.

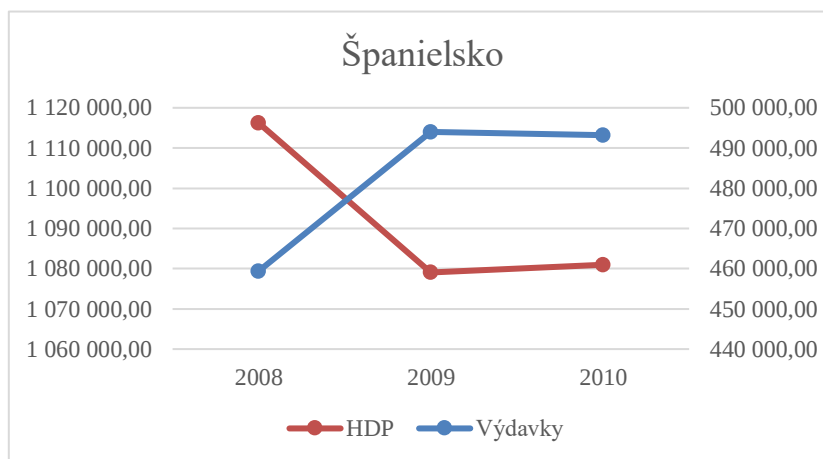
Tento vysoký skok vládnych výdavkov v pomere ku HDP nebol spôsobený len nárastom vládnych výdavkov, ale ako môžeme vidieť v tabuľke 2 aj simultánnym poklesom HDP v každej z predmetných krajín v roku 2009. Tento nárast výdavkov a zároveň pokles HDP bol spôsobený hlavne svetovou ekonomickou krízou.

Graf 1 Vývoj HDP a vládnych výdavkov za roky 2008-2010 (Nemecko)

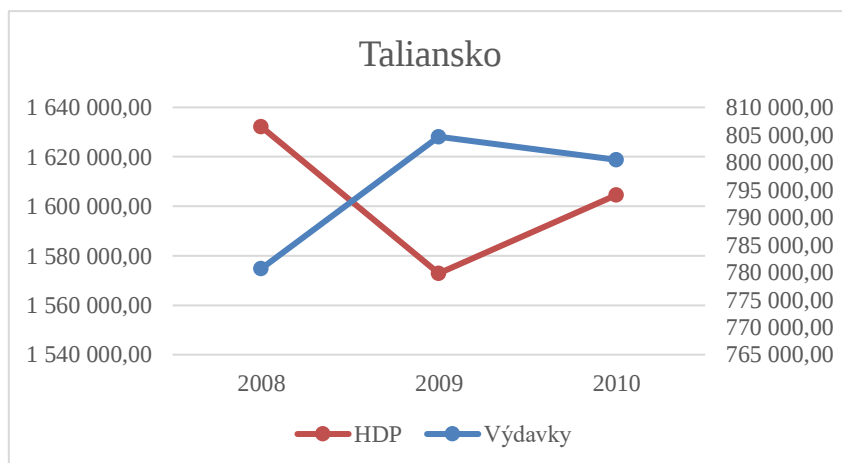
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 2 Vývoj HDP a vládnych výdavkov za roky 2008-2010 (Španielsko)

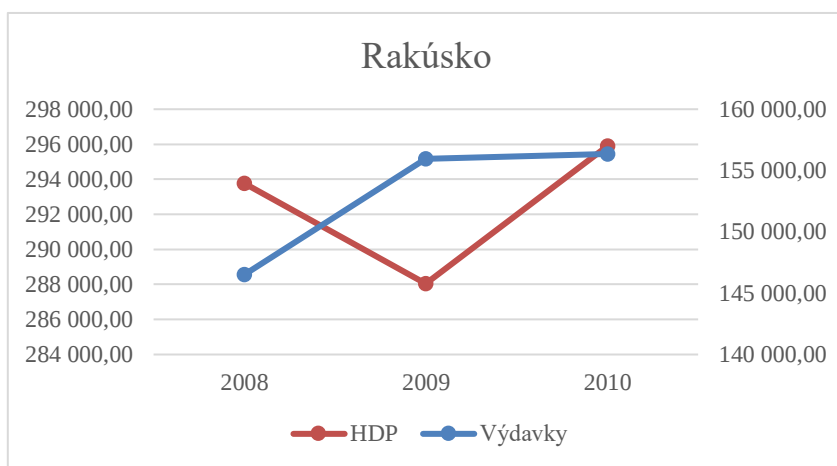
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 3 Vývoj HDP a vládnych výdavkov za roky 2008-2010 (Taliansko)

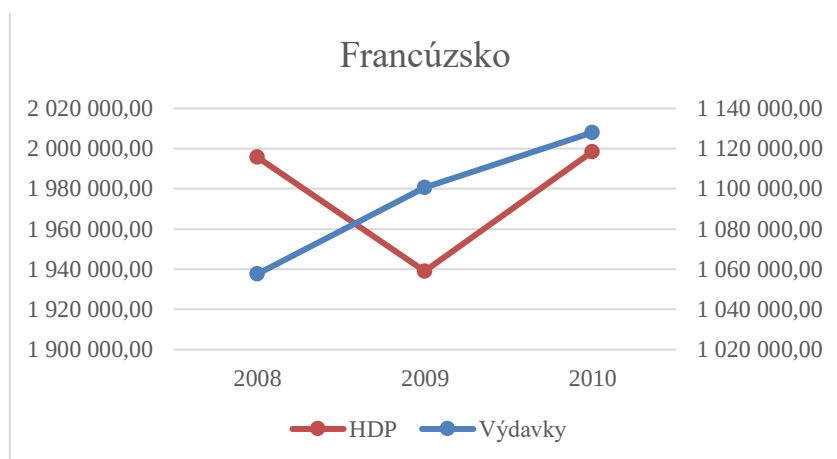
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 4 Vývoj HDP a vládnych výdavkov za roky 2008-2010 (Rakúsko)

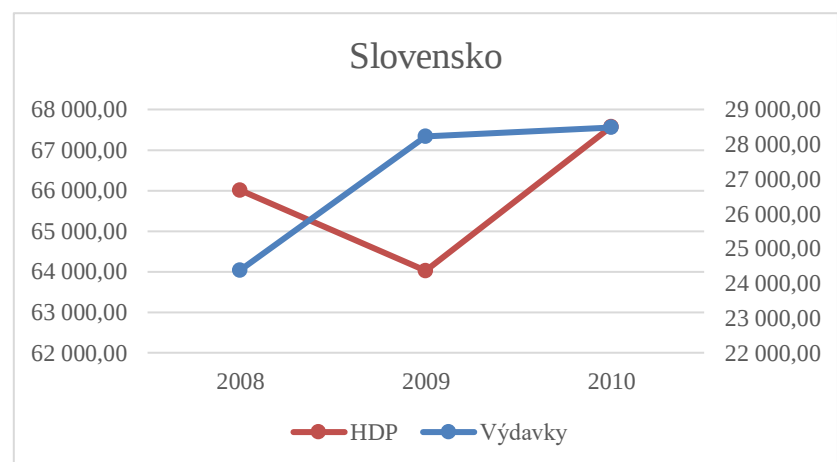
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 5 Vývoj HDP a vládnych výdavkov za roky 2008-2010 (Francúzsko)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 6 Vývoj HDP a vládnych výdavkov za roky 2008-2010 (Slovensko)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

V grafoch 1 až 6 máme zobrazený vývoj HDP (ľavá strana grafu) a vývoj vládnych výdavkov (pravá strana grafu). Ako bolo spomenuté, v každej krajine bol zaznamenaný výrazný pokles HDP a nárast vládnych výdavkov. Predmetný vývoj je pozorovateľný aj v grafoch vyššie. Práve toto obdobie troch rokov nám spôsobuje „anomáliu“ pri konštatovaní, že pomer vládnych výdavkov na HDP sa znižuje. Aj keď sa teda z pohľadu roku 2007-2016 pomer vládnych výdavkov na HDP zvýšil, trend vývoja pomeru vládnych výdavkov ku HDP je za roky 2009 klesajúci a teda tvrdenie, že pomer vládnych výdavkov na HDP stále narastá je nepravdivý.

3.2 Vplyv inflácie na rast vládnych výdavkov

Ako sme spomenuli v kapitole 1.4.1, aj inflácia je jedným z hlavných faktorov, ktoré ovplyvňujú rast vládnych výdavkov. V tabuľke 3 sme vybrali tie isté krajiny ako v predchádzajúcej časti a pridali sme ku nim nominálne hodnoty vládnych výdavkov v roku 2007 a 2016 za každú krajinu.

Tabuľka č.3: Vládne výdavky vo vybraných krajinách za roky 2007 a 2016 v miliónoch eur

Krajina/Rok	2007	2016
Nemecko	1 076 099,00 €	1 388 557,00 €
Španielsko	421 813,00 €	472 033,00 €
Francúzsko	1 016 167,00 €	1 256 457,00 €
Taliansko	753 127,00 €	830 111,00 €
Rakúsko	139 842,40 €	179 133,30 €
Slovensko	20 437,80 €	33 684,10 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Tabuľka 3 nám ukazuje, že v každej z predmetných krajín vidíme nárast nominálnych hodnôt vládnych výdavkov. Tento nárast je spôsobený infláciou ale aj inými faktormi ako uvidíme v tabuľke číslo 4 na nasledujúcej strane.

Tabuľka č.4: Vládne výdavky vo vybraných krajinách za roky 2007 a 2016 plus prepočítaná hodnota vládnych výdavkov z roku 2007 na rok 2016 cez infláciu v miliónoch eur

Krajina/Rok	2007	2016	2016 b
Nemecko	1 076 099,00 €	1 388 557,00 €	1 249 030,56 €
Španielsko	421 813,00 €	472 033,00 €	489 599,31 €
Francúzsko	1 016 167,00 €	1 256 457,00 €	1 179 467,35 €
Taliansko	753 127,00 €	830 111,00 €	874 156,22 €
Rakúsko	139 842,40 €	179 133,30 €	162 315,39 €
Slovensko	20 437,80 €	33 684,10 €	23 722,20 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Tabuľka č.5: Priemerné hodnoty inflácie obdobie 2008-2016

Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Inflácia (EURO)	3,80%	0,29%	1,62%	2,71%	2,50%
Rok	2013	2014	2015	2016	
Inflácia (EURO)	1,35%	0,43%	0,03%	1,54%	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Tabuľka číslo 4 obsahuje rovnaké dáta ako tabuľka číslo jedna avšak zahŕňa pridaný stĺpec, v ktorom sme prepočítali hodnotu výdavkov z roku 2007 na rok 2016 cez inflačnú kalkulačku.⁶⁷ Vďaka inflačnému prepočtu vieme porovnať hodnotu reálnych výdavkov z roku 2007 a ich hodnotu v roku 2016 (stĺpec 2016b). Môžeme vidieť, že inflácia spôsobila nárast týchto výdavkov. Avšak ak si porovnáme stĺpec 2016 a stĺpec 2016b vidíme vo väčšine prípadov, že hodnoty výdavkov sú vyššie v stĺpci 2016 teda v reálnej hodnote výdavkov z roku 2016 ako v stĺpci 2016b kde sme túto hodnotu zvyšovali len o inflačný efekt. To nám potvrdzuje fakt, že nie len inflácia spôsobuje nárast výdavkov vlády, ale že sú v ekonomike prítomné aj iné faktory, ktoré zvyšujú objem vynaložených výdavkov vlády. V prípade Talianska a Španielska môžeme povedať, že ich nominálne výdavky síce narástli, ale v prepočte cez infláciu boli výdavky v roku 2007 vyššie ako tie v roku 2016 a teda ako jediné boli schopné reálne výdavky znížiť.

⁶⁷ Kalkulácia spracovaná z: <http://www.ineko.sk/kalk.html> [online]. [cit 2018-01-15].

3.3 Demografia

V tejto časti si priblížime demografický vývoj krajín EÚ a overíme, či tvrdenie v kapitole 1.4.4, že pomer obyvateľov nad 65 rokov v Európe narastá je pravdivý.

Tabuľka č.6: Percentuálny podiel obyvateľov vybraných krajín, ktorí majú 65 a viac rokov v pomere ku celkovému počtu obyvateľov.

Krajina/Rok	2005	2006	2007	2014	2015	2016
Nemecko	18,6	19,3	19,8	20,9	21,0	21,1
Írsko	11,1	11,0	10,8	12,6	13,0	13,2
Španielsko	16,6	16,6	16,5	18,1	18,5	18,7
Taliansko	19,5	19,9	20,1	21,4	21,7	22,0
Maďarsko	15,6	15,8	15,9	17,5	17,9	18,3
Rakúsko	15,9	16,4	16,9	18,3	18,5	18,5
Poľsko	13,1	13,3	13,4	14,9	15,4	16,0
Slovensko	11,7	11,8	12,0	13,5	14,0	14,4

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Podľa tabuľky 6, ktorá zobrazuje percentuálny podiel obyvateľov nad 65 rokov, jednoznačne vidíme, že pomer týchto obyvateľov ku všetkým obyvateľom krajiny narastá v každej jednej krajine. Na prvý pohľad by tento jav mohol vyzeráť pozitívne a poukazovať nám na to, že krajina je vyspelá a ľudia sa dožívajú dlhovekosti. Lenže situácia nie je tak jednoduchá. Podiel obyvateľov v dôchodkovom/neproductívnom veku by v pomere k celkovému počtu obyvateľstva nemal narastať, pretože ak narastá, tak to znamená, že počet dôchodcov alebo neproduktívneho obyvateľstva rastie rýchlejšie ako počet detí alebo produktívneho obyvateľstva ako môžeme pozorovať v tabuľke 7.

Tabuľka č.7: Percentuálny podiel rôznych vekových skupín na celkový počet obyvateľov pre krajiny EÚ 28.

Vekové skupiny/rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-14	16,3	16,0	15,9	15,8	15,7	15,7
15-24	12,8	12,6	12,5	12,4	12,2	12,0
25-49	36,4	36,3	36,2	36,1	35,9	35,7
50-64	18,0	18,2	18,4	18,7	18,9	19,2
65-79	12,6	12,7	12,7	12,7	12,7	12,8
80 a viac	4,0	4,1	4,3	4,4	4,5	4,7

Vekové skupiny/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0-14	15,7	15,7	15,7	15,6	15,6	15,6
15-24	11,8	11,7	11,5	11,3	11,2	11,1
25-49	35,4	35,2	34,9	34,7	34,4	34,1
50-64	19,5	19,6	19,7	19,9	20,0	20,1
65-79	12,8	12,9	13,2	13,4	13,6	13,8
80 a viac	4,8	4,9	5,0	5,1	5,3	5,4

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Tabuľka číslo sedem nám jasne ukazuje, že v Európskej Únii narastá každoročne percentuálny podiel obyvateľov, ktorí majú viac ako štyridsaťdeväť rokov a ubúda podiel obyvateľstva v produktívnom alebo predproduktívnom veku, čo spôsobuje trend vymierania. Predmetný jav teda spôsobuje nárast výdavkov na zdravotníctvo a starostlivosť o seniorov. Tento trend samozrejme spôsobuje aj pokles verejných príjmov, pretože je menej obyvateľov, ktorí sú produktívni a tým pádom menej prispievajú na ekonomický rast a do štátneho rozpočtu. Vývoj starobných výdavkov je zobrazený na nasledujúcej strane v tabuľke číslo 8. Podľa spomínanej tabuľky je jednoznačné, že starobné vládne výdavky každoročne narastajú v každej krajine. Predmetný nárast je spôsobený primárne neprestávajúcim nárastom obyvateľov ktorí majú viac ako 65 rokov.

Tabuľka č.8: Vývoj starobných výdavkov vo vybraných krajinách v miliónoch eur

Krajina/Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Nemecko	231 210,0	235 033,0	241 085,0	245 255,0	247 179,0
Írsko	8 537,5	9 706,4	10 804,2	10 571,2	10 362,7
Španielsko	65 554,0	70 037,0	75 330,0	79 949,0	84 069,0
Taliansko	191 259,0	200 055,0	206 247,0	213 636,0	218 118,0
Maďarsko	7 067,7	7 902,6	6 836,3	7 190,8	7 527,7
Rakúsko	32 337,3	33 950,1	35 871,6	37 340,6	38 388,9
Poľsko	27 880,4	34 020,7	29 896,9	34 763,8	34 942,7
Slovensko	3 555,3	4 055,5	4 543,4	4 818,9	4 847,1
Krajina/Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Nemecko	252 563,0	257 396,0	266 259,0	279 067,0	290 108,0
Írsko	10 519,0	10 158,5	9 760,5	9 779,8	9 637,5
Španielsko	87 773,0	92 068,0	95 284,0	98 857,0	102 573,0
Taliansko	219 983,0	223 366,0	223 075,0	226 833,0	227 075,0

Krajina/Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Maďarsko	7 824,9	8 033,4	7 814,5	7 930,2	8 183,6
Rakúsko	40 163,2	41 715,0	43 403,2	44 506,8	45 833,1
Poľsko	35 303,4	36 755,9	37 983,5	39 137,3	38 941,2
Slovensko	5 091,1	5 336,3	5 612,4	6 234,5	6 611,9

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

3.4 Počet zamestnancov v nápravných zariadeniach, policajtov a sudcov

Ako bolo spomenuté v kapitole 1.4.7, vláda vynakladá výdavky aj na obranu, verejný poriadok a bezpečnosť a z toho vyplýva, že počet zamestnancov v týchto oblastiach a ich mzdy takisto ovplyvňujú rast vládnych výdavkov.

V tejto kapitole sme sa teda rozhodli pre porovnanie počtu zamestnancov v nápravných zariadeniach, policajtov a sudcov. Všetci títo zamestnanci sú hradení zo štátneho rozpočtu a teda ich počet a výška platov vplýva na rast vládnych výdavkov a teda sú determinantom rastu vládnych výdavkov. Pre toto porovnanie sme vybrali štyri krajiny Európskej únie. Prvou z nich je Slovenská republika, túto krajinu sem vybrali preto lebo v nej žijeme a chceme ju porovnať s inými krajinami Európskej únie. Druhú krajinu, ktorú sme zvolili je Česká republika, pretože je to náš “najbližší” sused a vo veľa veciach sa s touto krajinou porovnávame. Taliansko je tretou krajinou, ktorú sme si vybrali na porovnanie a to hlavne z toho dôvodu, že je jednou z najväčších krajín Európskej únie a patrí medzi krajiny, ktoré majú najviac policajtov, sudcov a zamestnancov v nápravných zariadeniach. Ako poslednú krajinu sme zvolili Fínsko, a to hlavne preto, lebo je krajinou, ktorá má veľmi podobný počet obyvateľov ako Slovenská republika, teda naša východisková krajina.

V nasledujúcej tabuľke sú dáta za roky 2008 až 2015 pre predmetné krajiny a jednotlivé kategórie (sudcovia, policajti, personál väzenia) sú rozdelené do riadkov v tabuľke. Hodnoty v tabuľke sú vyjadrené absolútne na počet zamestnancov v danej kategórii, v poslednom riadku je vyjadrená suma všetkých zamestnancov za všetky kategórie. Na konci tabuľky môžeme vidieť stĺpec zmena, ktorý nám vyjadruje o koľko percent sa zmenil počet zamestnancov za danú kategóriu v roku 2015 oproti roku 2008. Tieto údaje sú v percentuálnych bodoch, zaokrúhlených na dve desatinné miesta.

Tabuľka č.9: Počet sudcov, policajtov a personálu väzenia vo vybraných krajinách Európskej únie za obdobie 2008 až 2015

Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	Sudcovia	3 044	3 029	3 063	3 048	3 055
	Policajti	42 747	43 645	41 224	39 037	38 363
	Personál väzenia	10 454	10 702	10 447	10 573	10 964
	Spolu	56 245	57 376	54 734	52 658	52 382
Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Česká republika	Sudcovia	3 054	3 028	3 018	-0,85%	
	Policajti	38 754	39 384	39 768	-6,97%	
	Personál väzenia	10 608	10 673	10 908	4,34%	
	Spolu	52 416	53 085	53 694	4,54%	
Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Slovensko	Sudcovia	1 388	1 386	1 387	1 363	1 344
	Policajti	20 116	21 826	21 559	21 180	21 733
	Personál väzenia	4 876	4 971	4 983	5 019	4 972
	Spolu	26 380	28 183	27 929	27 562	28 049
Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Slovensko	Sudcovia	1 385	1 366	1 337	-3,67%	
	Policajti	22 404	22 454	22 401	11,36%	
	Personál väzenia	4 990	5 003	4 985	2,24%	
	Spolu	28 779	28 823	28 723	8,88%	
Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Taliansko	Sudcovia	:	:	6 654	:	6 347
	Policajti	225 077	293 591	276 256	278 461	276 750
	Personál väzenia	46 120	45 784	45 196	44 579	45 041
	Spolu	271 197	339 375	328 106	323 040	328 138
Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Taliansko	Sudcovia	6 783	6 939	6 496	-2,37%	
	Policajti	276 515	:	273 341	21,44%	
	Personál väzenia	44 580	43 921	43 332	-6,05%	
	Spolu	327 878	50 860	323 169	19,16%	
Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Fínsko	Sudcovia	921	940	967	969	974
	Policajti	8 149	8 248	8 102	8 121	7 977
	Personál väzenia	2 781	2 741	2 687	2 626	2 596
	Spolu	11 851	11 929	11 756	11 716	11 547

Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena
Fínsko	Sudcovia	986	988	991	2,48%
	Policaaji	7 680	7 666	7 691	-5,62%
	Personál väzenia	2 436	2 402	2 336	-16,00%
	Spolu	11 102	11 056	11 018	-7,03%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Pomocou tabuľky č.9 sa snažíme porovnať vývoj v počte zamestnancov v predmetnom odvetví, v rámci jednotlivých krajín, nie porovnávať dané krajiny, avšak porovnať vývoj medzi týmito krajinami môžeme na základe posledného stĺpca (zmena), ktorý nám kvantifikuje percentuálnu zmenu medzi vychádzajúcim rokom a rokom 2015. Z týchto údajov jednoznačne vyplýva, že Taliansko má najväčšie zastúpenie vo všetkých kategóriách, čo je zapríčinené hlavne z toho dôvodu že je najväčšou krajinou v našom porovnávaní a má najviac obyvateľov. Veľmi vysoký nárast v počte policajtov v Taliansku môžeme sledovať v roku 2009, pričom predmetný vysoký nárast bol spôsobený hlavne prijatím kontroverzného zákona⁶⁸, ktorý bol zameraný na kriminalizáciu nelegálneho prisťahovalectva, vytvorením občianskych hliadok a nárastom počtu policajných jednotiek. Spomínaný zákon spôsobil v roku 2009 nárast policajných jednotiek takmer o 70.000, čo je v prepočte nárast o viac ako 23% oproti roku 2008. V roku 2009 je takisto pozorovateľný nárast⁶⁹ vládnych výdavkov v Taliansku o takmer dvadsať miliárd eur, pričom ide o jeden z najväčších skokov vo vládnych výdavkoch Talianska v období rokov 2008 až 2015. Tento skok vo vládnych výdavkoch je čiastočne spôsobený aj nárastom počtu policajných jednotiek v danom roku, kde oproti roku 2008 narástli vládne výdavky na políciu o dve miliardy eur, kde toto číslo predstavuje približne 10% z celkového nárastu vládnych výdavkov.

Čo sa týka celkového vývoja, môžeme sledovať, že v Taliansku počet zamestnancov v tomto sektore výrazne narástol (v porovnaní rokov 2008 a 2015) a to až o 19,16%, čo je napríklad oproti Českej republike obrovský rozdiel, pretože v Českej republike vidíme pokles skoro vo všetkých kategóriách, okrem personálu väzenia (nárast o 4,34%). V prípade Talianska však musím spomenúť, že ak by nenastal vysoký nárast počtu policajtov v roku 2009 tak by celkový vývoj vyzeral úplne inak. V prípade, že vynecháme rok 2008 z porovnávaní tak v Taliansku v každej kategórii vidíme pokles, pričom najväčší pokles je viditeľný práve pri počte policajtov, a to o skoro 7% (ak v tomto vývoji ponecháme aj rok

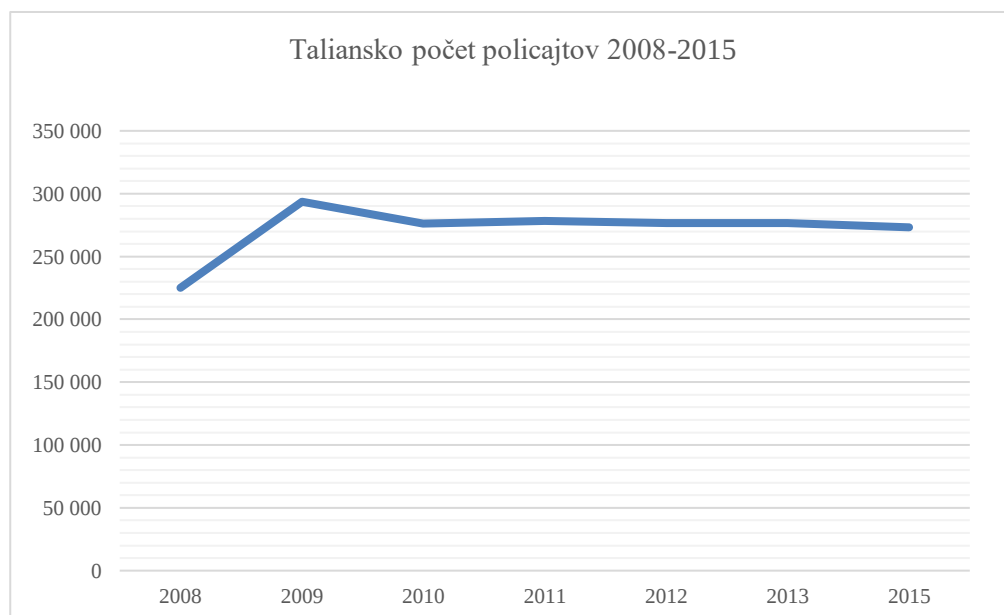
⁶⁸ Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8132084.stm> [online]. [cit 2018-3-4].

⁶⁹ Dostupné na: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [online]. [cit 2018-3-4].

2008 tak počet policajtov narástol o takmer 22%).pokles je viditeľný práve pri počte policajtov, a to o skoro 7% (ak v tomto vývoji ponecháme aj rok 2008 tak počet policajtov narástol o takmer 22%).

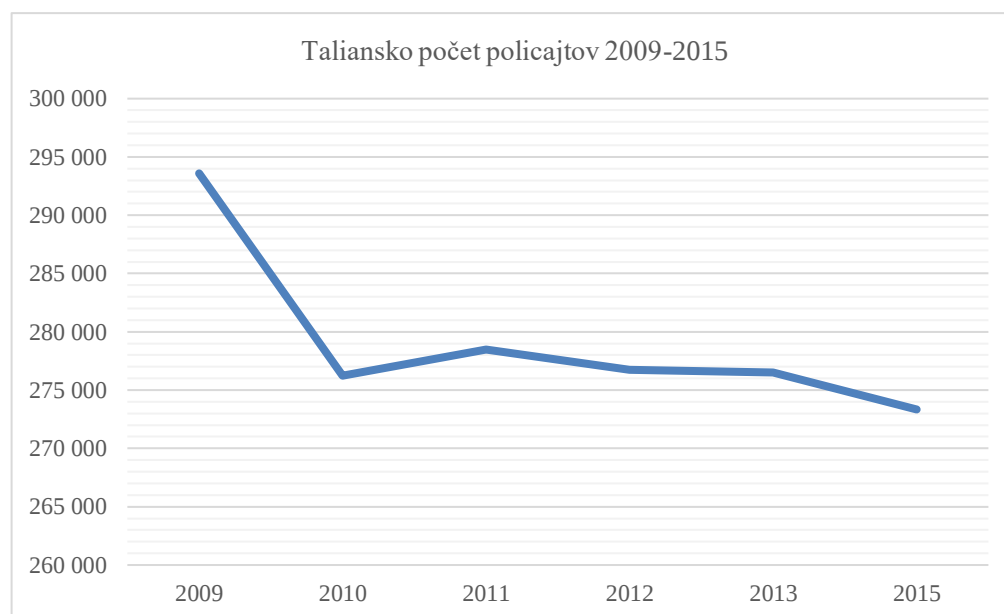
Pomocou grafov 7 a 8 môžeme vidieť ako rok 2009 veľmi vplýva na celkový vývoj počtu policajtov v krajine. Ich počet síce od roku 2008 narástol, avšak je jednoznačne pozorovateľné že od roku 2009 počet policajtov v Taliansku klesá.

Graf 7 Vývoj počtu policajtov za obdobie 2008-2015 (Taliansko)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 8 Vývoj počtu policajtov za obdobie 2009-2015 (Taliansko)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Slovensku najpodobnejšia krajina Fínsko, s počtom obyvateľov približne 5,5 milióna, Slovensko približne 5,4 milióna⁷⁰, je čo sa týka vývoja na tom veľmi podobne ako Česká republika. V oboch krajinách klesol počet policajtov o cirká 6% takisto aj celkový počet zamestnancov v danom odvetví klesol pričom Česká republika je jedinou krajinou z nášho prieskumu, spolu s Fínskom, kde vidíme celkový pokles zamestnancov v tomto sektore (-4,54% a -7,03%), v ostatných krajinách je takisto pozorovateľný pokles, ale len v jednotlivých kategóriách a celkovo je pozorovateľný nárast. Vo Fínsku síce narástol počet sudcov, avšak len o 2,48%. Vývoj počtu zamestnancov v predmetnom odvetví je na Slovensku veľmi odlišný, kde najviac narástol počet policajtov (až o 12%) a menším tempom narástol aj počet zamestnancov vo väzeniach (2,24%), pričom počet sudcov klesol o 3,67%.

V nasledujúcej tabuľke si porovnáme predmetné krajiny trochu precíznejším spôsobom. Namiesto použitia absolútnych hodnôt si dané kategórie vyjadríme týmto spôsobom: počet zamestnancov danej kategórie / 100.000 obyvateľov. Toto porovnanie nám dá trochu reálnejší pohľad na situáciu o tom, ktorá krajina má viac zamestnancov v danom sektore a pomocou tejto tabuľky budeme schopní lepšie porovnať predmetné krajiny.

Tabuľka č.10: Počet sudcov, policajtov a personálu väzenia na 100.000 obyvateľov vo vybraných krajinách v období 2008-2015

Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	Sudcovia	29,43	29,05	29,28	29,07	29,08
	Policajti	413,28	418,63	394,03	372,25	365,17
	Personál väzenia	101,07	102,65	99,86	100,82	104,36
	Spolu	544	550	523	502	499
Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Česká republika	Sudcovia	29,04	28,8	28,64	-2,68%	
	Policajti	368,52	374,64	377,37	-8,69%	
	Personál väzenia	100,87	101,53	103,51	2,41%	
	Spolu	498	505	510	-6,30%	
Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Slovensko	Sudcovia	25,82	25,75	25,73	25,28	24,87
	Policajti	374,18	405,51	399,95	392,77	402,14
	Personál väzenia	90,7	92,36	92,44	93,07	92
	Spolu	491	524	518	511	519

⁷⁰ Dostupné na:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00001&plugin=1>
[online]. [cit 2018-3-4].

Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Slovensko	Sudcovia	25,6	25,22	24,66	-4,49%	
	Policajti	414,06	414,59	413,2	10,43%	
	Personál väzenia	92,22	92,38	91,95	1,38%	
	Spolu	532	532	530	7,97%	
Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Taliansko	Sudcovia	:	:	11,24	:	10,69
	Policajti	383,74	497,61	466,73	469,07	465,95
	Personál väzenia	78,63	77,6	76,36	75,09	75,83
	Spolu	462	575	554	544	552
Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Taliansko	Sudcovia	11,36	11,42	10,68	-4,98%	
	Policajti	463,29	:	449,61	17,17%	
	Personál väzenia	74,69	72,26	71,27	-9,36%	
	Spolu	549	N/A	532	14,96%	
Krajina	Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Fínsko	Sudcovia	17,38	17,65	18,07	18,03	18,03
	Policajti	153,74	154,85	151,4	151,08	147,69
	Personál väzenia	52,47	51,46	50,21	48,85	48,06
	Spolu	224	224	220	218	214
Krajina	Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Fínsko	Sudcovia	18,17	18,12	18,11	4,20%	
	Policajti	141,52	140,63	140,56	-8,57%	
	Personál väzenia	44,89	44,06	42,69	-18,64%	
	Spolu	205	203	201	-9,94%	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

V tabuľke č.10 si už vieme teda podrobnejšie porovnať dané krajiny, pretože počet obyvateľov v tomto porovnaní nehrá žiadnu rolu, keďže sú počty zamestnancov prepočítané na 100.000 obyvateľov a žiadna z týchto krajín nemá menej obyvateľov ako 100.000. V tomto porovnaní môžeme pozorovať, že Taliansko má z pomedzi týchto krajín najviac policajtov na 100.000 obyvateľov kde na tento počet obyvateľov prislúcha takmer 450 policajtov. Slovensko je v tejto kategórii na druhom mieste s 413 policajtami na 100.000 obyvateľov, avšak hlavný rozdiel medzi Talianskom a Slovenskom je v tom, že u nás toto číslo narastá, s výnimkou roku 2015, pričom v Taliansku sa počet policajtov na 100.000 obyvateľov od roku 2009 výrazne znížil. Na Slovensku je podľa predmetného pomeru viacej policajtov ako v Českej republike a dvojnásobne viacej ako vo Fínsku.

Ak sa pozrieme na celkové hodnoty, vidíme, že Taliansko má najviac zamestnancov v tomto sektore s počtom 532/100.00, nasleduje Slovensko 530/100.00, tretia je Česká

republika 510/100.00 a najmenej ich má Škótsko 414/100.000. Aj keď stĺpec zmena tak nenaznačuje, pretože nám kvantifikuje pokles/nárast oproti roku 2008, Slovensko je jedinou krajinou, ktorá od roku 2009 zvyšuje počet policajtov.

Tabuľka č.11: Vývoj vládnych výdavkov na políciu vo vybraných krajinách za obdobie 2008-2015 v miliónoch eur.

Krajina/Rok	2008	2009	2010	2011
Česká republika	1 609,80	1 541,90	1 595,00	1 489,70
Taliansko	18 171,00	20 064,00	20 581,00	19 612,00
Slovensko	478,3	541,1	559	587,6
Fínsko	999	1 022,00	1 122,00	1 091,00
Krajina/Rok	2012	2013	2014	2015
Česká republika	1 378,30	1 376,70	1 332,90	1 521,40
Taliansko	19 402,00	18 840,00	18 688,00	18 930,00
Slovensko	589,8	624,1	653,5	698,7
Fínsko	1 127,00	1 163,00	1 107,00	1 127,00

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

V tabuľke vyššie vidíme vývoj vládnych výdavkov na políciu za obdobie 2008 až 2015, kde Česká republika ako jediná krajina bola schopná znížiť svoje vládne výdavky na políciu. V ostatných krajinách vidíme nárast predmetných výdavkov, pričom o najväčší nárast ide v prípade Slovenska, ktorý je až na úrovni 46% - tabuľka č.12.

Tabuľka č.12: Percentuálny nárast/pokles vládnych výdavkov na políciu vo vybraných krajinách v období 2008-2015

Krajina/Rok	2008	2015	Zmena
Česká republika	1 609,8	1 521,4	-5,49%
Taliansko	18 171,0	18 930,0	4,18%
Slovensko	478,3	698,7	46,08%
Fínsko	999,0	1 127,0	12,81%

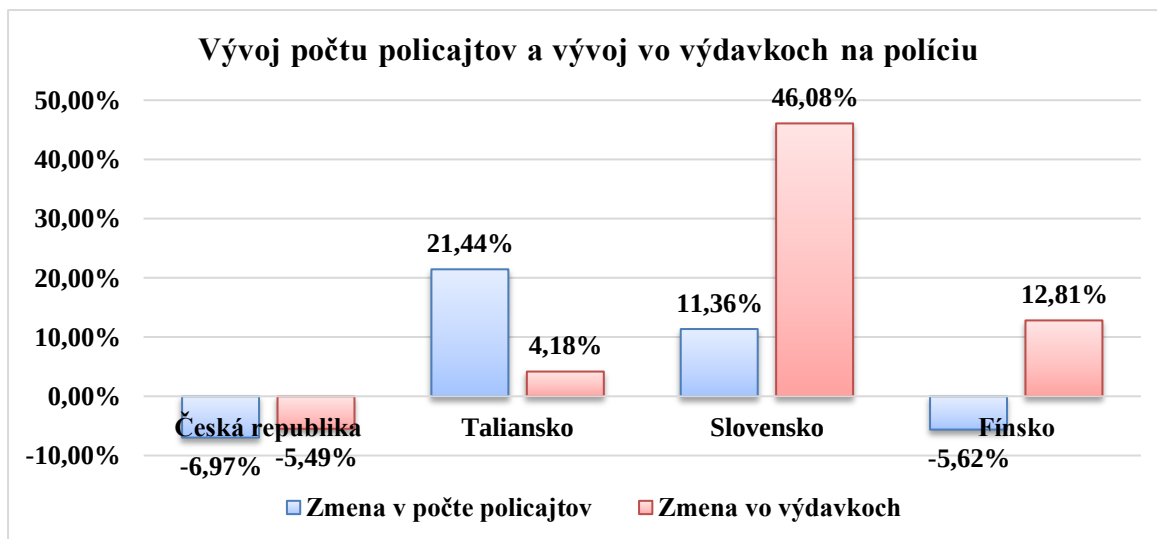
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

V Taliansku vládne výdavky na políciu narástli o 4% a vo fínsku takmer o 13%. V ďalšom grafe sa pozrieme na to aký bol vzájomný vývoj medzi rastom alebo poklesom počtu policajtov a zmenou veľkosti vládnych výdavkov na políciu.

Tabuľka 13 Vývoj počtu policajtov a vývoj vo výdavkoch na políciu

Krajina / zmena	Zmena v počte policajtov	Zmena vo výdavkoch
Česká republika	-6,97%	-5,49%
Taliansko	21,44%	4,18%
Slovensko	11,36%	46,08%
Fínsko	-5,62%	12,81%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Graf 9 Vývoj počtu policajtov a vývoj vo výdavkoch na políciu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Z grafu a z tabuľky vyššie nám vyplýva, že Fínsko, z pohľadu efektivity vládnych výdavkov, je na tom najhoršie, preto lebo ako jediná krajina znížila počet policajtov, avšak vládne výdavky na políciu jej narástli o takmer 13%. Treba však podotknúť, že výdavky na políciu v sebe nezahŕňajú len platy policajtov, ale aj iné výdavky ako napríklad vybavenie polície. Z nášho pohľadu ani Slovensko nie je v ideálnej situácii pri efektívnom vynakladaní výdavkov na políciu, pretože počet policajtov narástol o 11,36%, ale výdavky na políciu narástli až o 46,08%, teda štvornásobne viac ako počet policajtov. V Taliansku je situácia opačná, pretože počet policajtov sa v predmetnej krajine zvýšil o 21,44%, lenže výdavky na políciu narástli len o 4,18% a teda podľa tohto porovnania je Taliansko viacej efektívne pri vynakladaní výdavkov na políciu. Ako bolo spomenuté skôr, Česká republika bola ako jediná krajina schopná znížiť počet policajtov a aj výšku výdavkov na políciu. Avšak výška výdavkov v prípade Českej republiky klesá pomalším tempom ako počet policajtov.

Tabuľka č.14: Vládne výdavky na políciu prepočítané na jedného policajta vo vybraných krajinách za obdobie 2008-2015 v tisícoch eur

Krajina/Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	37,66	35,33	38,69	38,16	35,93
Taliansko	80,73	68,34	74,5	70,43	70,11
Slovensko	23,78	24,79	25,93	27,74	27,14
Fínsko	122,59	123,91	138,48	134,34	141,28
Krajina/Rok	2013	2014	2015	Zmena	
Česká republika	35,52	33,84	38,26	0,598	
Taliansko	68,13	N/A	69,25	-11,478	
Slovensko	27,86	29,1	31,19	7,413	
Fínsko	151,43	144,4	146,53	23,943	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Eurostat

Výška vládnych výdavkov na jedného policajta za rok je vypočítaná v tabuľke č.14, a ako nám naznačoval graf 9, Taliansko je jedinou krajinou, ktorá znížila výdavky na jedného policajta za rok, a to až o takmer 11,500€. Česká republika síce zvýšila výdavky na jedného policajta, avšak len o 600€ za rok, pritom Slovensko a Fínsko zvýšili výdavky na jedného policajta na rok o oveľa väčšie sumy, 7,413€ v prípade Slovenska a jednoznačne najviac, konkrétne o 23,943€ Fínsko. Táto situácia je zaujímavá hlavne z toho dôvodu, že v Taliansku narástol počet policajtov takmer o 50,000 a vo Fínsku sa počet policajtov znížil, avšak výdavky na jedného policajta narástli a v Taliansku sa výdavky na jedného policajta zvýšili. Zaujímavé to je aj preto lebo v Taliansku celkové výdavky na políciu narástli takmer o 800 miliónov eur a vo Fínsku len o 130 miliónov eur, avšak v prepočte na jedného policajta sa výdavky v Taliansku znížili a vo Fínsku zvýšili.

3.5 Politické faktory

V kapitole 1.4.9 sme označili za jeden z hlavných faktorov rastu vládnych výdavkov politické faktory. V tejto kapitole sa budeme venovať vládnym výdavkom na Slovensku v roku 2011 kedy boli vo vláde štyri politické strany a schváleným výdavkom na rok 2018, kedy sú vo vláde prevažne iné politické strany. Keďže sme sa v predchádzajúcej časti venovali zamestnancom, ktorí spadajú pod ministerstvo vnútra, bude toto ministerstvom prvým, ktorého výdavky porovnáme v predmetných rokoch.

Tabuľka č.15: Schválené výdavky na ministerstvo vnútra na rok 2017

Rok 2017	
Bežné výdavky	2 280 008 762,00 €
Mzdy, platy služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania	699 839 221,00 €
Poistné a príspevok do poisťovní	246 446 580,00 €
Tovary a služby	345 612 586,00 €
Bežné transfery	988 110 375,00 €
Kapitálové výdavky	53 000 000,00 €
Obstarávanie kapitálových výdavkov	53 000 000,00 €
Kapitálové transfery	0,00 €
Výdavky	2 333 008 762,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Tabuľka č.16: Schválené výdavky na ministerstvo vnútra na rok 2011

Rok 2011	
Bežné výdavky	810 606 801,00 €
Mzdy, platy služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania	438 452 578,00 €
Poistné a príspevok do poisťovní	146 751 958,00 €
Tovary a služby	201 742 675,00 €
Bežné transfery	23 659 590,00 €
Kapitálové výdavky	50 000 000,00 €
Obstarávanie kapitálových výdavkov	50 000 000,00 €
Kapitálové transfery	0,00 €
Výdavky	860 606 801,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Tabuľka č.17: Porovnanie výdavkov na ministerstvo vnútra v rokoch 2017 a 2011

	2017	2011	Zmena
Bežné výdavky	2 280 008 762,00 €	810 606 801,00 €	1 469 401 961,00 €
Kapitálové výdavky	53 000 000,00 €	50 000 000,00 €	3 000 000,00 €
Výdavky	2 333 008 762,00 €	860 606 801,00 €	1 472 401 961,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

Ak sa pozrieme na výdavky na ministerstvo vnútra na Slovensku v roku 2011, kedy bola vo vláde prvá skupina politických strán, predmetné výdavky dosahovali hranicu 860 miliónov EUR. Výdavky na ministerstvo vnútra v roku 2017, kedy je vo vláde druhá skupina politických strán dosahujú výšku až 2,3 miliardy EUR. Toto číslo je takmer trojnásobne vyššie ako to z roku 2011.

Chcel by som však podotknúť, že tento nárast nie je spôsobený, čisto infláciou. Ak si prepočítame hodnotu 860 miliónov EUR z roku 2011 na rok 2017, tak táto hodnota je 905 miliónov EUR. Treba dodať fakt, že nárast vládnych výdavkov na ministerstvo vnútra nenastal postupne, ale už v roku 2014 tieto výdavky vystúpili na hranicu dvoch miliárd EUR, v tomto roku už vo vláde nebola prvá skupina, ale vláda bola nová a zložená len z jednej politickej strany. Najväčší rozdiel vo vládnych výdavkoch na ministerstvo vnútra medzi rokmi 2011 a 2017 je v odseku bežné výdavky – bežné transfery. Medzi rokmi 2011 až 2017 tieto výdavky narástli o približne 964 miliónov eur, čo je viac ako celkové výdavky na ministerstvo vnútra z roku 2011. Počas tohto obdobia vidíme nárast v každom odseku, 260 miliónový nárast na mzdy, približne 100 miliónový nárast na príspevky do poisťovní a 144 miliónový nárast na tovary a služby. Nárast kapitálových výdavkov je oproti predchádzajúcim zanedbateľný, a dosahuje výšku 3 milióny EUR. Následne budeme pokračovať v porovnávaní rokov 2011 a 2017, avšak už nie na ministerstve vnútra, ale bližšie sa pozrieme na ministerstvo školstva.

Tabuľka č.18: Schválené výdavky na ministerstvo školstva na rok 2017

Rok 2017	
Celkové výdavky	1 433 710 444,00 €
Vládne výdavky bez Eurofondov	1 289 938 402,00 €
Prostriedky Európskej únie	143 772 042,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva Školstva

Tabuľka č.19: Schválené výdavky na ministerstvo školstva na rok 2011

Rok 2011	
Celkové výdavky	2 323 259 742,00 €
Vládne výdavky bez Eurofondov	1 910 710 024,00 €
Prostriedky Európskej únie	412 549 718,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva Školstva

Ďalším dôkazom, ktorý podporuje tvrdenie, že vládne výdavky sú ovplyvňované politickými preferenciami vládnucej strany je to, že ak si znovu priblížime výdavky z roku 2011 (vláda prvej skupiny strán strán) a výdavky z roku 2017 (vláda druhej skupiny strán) v oblasti školstva, vidíme tu znovu veľkú zmenu. V tabuľkách vyššie sú uvedené hodnoty zverejnené na stránke Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR⁷¹.

⁷¹ Dostupné na: <https://www.minedu.sk/rozpocet-ministerstva-skolstva-vedy-vyskumu-a-sportu-sr/> [online]. [cit 2018-3-11].

Hodnoty v tejto tabuľke sú v eurách, pričom tu vidíme veľký pokles vo výdavkoch na školstvo medzi rokmi 2011 a 2017, pričom v roku 2011 išlo o výdavky v hodnote 2,3 miliardy eur a v roku 2017 už len o 1,4 miliardy eur.

Tabuľka č.20: Porovnanie základných kategórií výdavkov na školstvo v rokoch 2017 a 2011

Výdavky/Rok	2017	2011	Zmena
Celkové výdavky	1 433 710 444,00 €	2 323 259 742,00 €	-889 549 298,00 €
Vládné výdavky bez Eurofondov	1 289 938 402,00 €	1 910 710 024,00 €	-620 771 622,00 €
Prostriedky Európskej únie	143 772 042,00 €	412 549 718,00 €	-268 777 676,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva školstva

Tento pokles bol ovplyvnený aj z dôvodu nižších dotácií od Európskej únie do tohto sektora, pokles vo výške necelých 300 miliónov eur. Avšak ak odhliadneme od tohto faktu a pozrieme sa čisto na výdavky vlády na školstvo, tak môžeme pozorovať pokles o približne 620 miliónov eur, z pôvodnej 1,9 miliardy na 1,3 miliardy. Tento fakt sa ešte prehĺbi ak zoberieme ohľad na infláciu, pričom hodnota výdavkov z roku 2011 prepočítaná⁷² na rok 2017 by bola 2,01 miliardy, rozdiel je teda enormných 710 miliónov eur. Hlavným dôvodom tohto poklesu je fakt, že vo vláde bola druhá skupina politických strán.

Tabuľka č.21: Najväčšie položky vládnych výdavkov na školstvo za rok 2017

Rozdelenie výdavkov 2017	
Vysokoškolské vzdelávanie	481 803 593,00 €
Národný program výchovy, vzdelávania a mládeže	579 574 984,00 €
Operačný program Výskum a inovácie	139 509 930,00 €
Dotácie na prenesený výkon na vyššie územné celky	465 060 136,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva Školstva

Tabuľka č.22: Najväčšie položky vládnych výdavkov na školstvo za rok 2011

Rozdelenie výdavkov 2011	
Vysokoškolské vzdelávanie	432 742 793,00 €
Národný program výchovy, vzdelávania a mládeže	1 314 677 483,00 €
Operačný program Výskum a inovácie	331 750 321,00 €
Dotácie na prenesený výkon na vyššie územné celky/obce	999 388 202,00 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva Školstva

⁷² Kalkulácia spracovaná z: <http://www.ineko.sk/kalk.html>

Najväčší pokles je pozorovateľný pri výdavkoch na program výchovy, vzdelávania a mládeže, pričom pôvodná hodnota z roku 2011 bola 1,314 miliardy EUR a v roku 2017 bola hodnota predmetných výdavkov na úrovni 579 miliónov EUR. Ide o pokles väčší ako 735 miliónov EUR. Ak si výdavky z roku 2011 na program výchovy, vzdelávania a mládeže znovu prepočítame cez inflačnú kalkulačku⁷³ tak dostaneme hodnotu 1,38 miliardy EUR a teda pokles je ešte výraznejší a jeho úroveň dosahuje približne 800 miliónov EUR. Pokles o viac ako 50% takisto vidíme v dotáciách na prenesený výkon na vyššie územné celky, v prípade roku 2011 aj na obce. Z pôvodnej hodnoty 999 miliónov EUR z roku 2011, výška predmetných dotácií klesla na úroveň 465 miliónov EUR.

Tabuľka č.23: Počet zamestnancov ministerstva školstva a rozpočtových organizácií spolu s výdavkami na rok 2017

Rok 2017	
Zamestnanci ústredného orgánu	578 osôb
Mzdy (ústredný orgán)	7 316 947,00 €
Na jedného zamestnanca	12 659,08 €
Zamestnanci rozpočtových organizácií	1121
Mzdy (rozpočtové organizácie)	7 602 016,00 €
Na jedného zamestnanca	6 781,46 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva Školstva

Tabuľka č.24: Počet zamestnancov ministerstva školstva a rozpočtových organizácií spolu s výdavkami na rok 2011

Rok 2017	
Zamestnanci ústredného orgánu	506 osôb
Mzdy (ústredný orgán)	5 533 706,00 €
Na jedného zamestnanca	10 936,18 €
Zamestnanci rozpočtových organizácií	11650 osôb
Mzdy (rozpočtové organizácie)	92 471 528,00 €
Na jedného zamestnanca	7 937,47 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa stránky Ministerstva Školstva

V tabuľkách č.23 a č.24 vidíme počet zamestnancov ústredného orgánu a rozpočtových organizácií ako aj výšku výdavkov na ich mzdy. Výdavky na jedného zamestnanca ústredného orgánu síce narástli, z pôvodných 10,936 EUR na rok na 12,659

⁷³ Kalkulácia spracovaná z: <http://www.ineko.sk/kalk.html>

EUR na rok, avšak výdavky na zamestnanca rozpočtovej organizácie klesli zo 7,937 EUR ročne na 6,781 EUR ročne.

Celkové výdavky na mzdy klesli o približne 74 miliónov EUR, pričom predmetný pokles bol spôsobený výrazným znížením počtov zamestnancov – v roku 2011 bol celkový počet zamestnancov na hranici 12,100 osôb a v roku 2017 už len takmer 1,700.

Predmetným porovnaním v kapitole 3.5 sme chceli poukázať na fakt, že podľa toho aká politická strana, alebo zoskupenie politických strán je vo vláde, výška a smerovanie vládnych výdavkov sa bude meniť. Naším cieľom nebolo tvrdiť, že druhá skupina politických strán, ktorá bola vo vláde v roku 2017, robila lepšie rozhodnutia, alebo využívala výdavky lepšie ako vláda v roku 2011. Týmto porovnaním sme nechceli, a nebolo našim cieľom kritizovať jednu alebo druhú politickú stranu, alebo sa vyjadrovať ku politickej situácii. Chceli sme pomocou faktov poukázať na to, že je pravdou, že politické faktory ovplyvňujú výšku vládnych výdavkov, presne ako tvrdia mnohé zdroje spomenuté v teoretickej časti.

Záver

Hlavným cieľom našej práce bolo preskúmať vplyv ekonomických, ako napríklad inflácia alebo ekonomický cyklus, ale aj politických či sociálnych faktorov, ku ktorým môžeme zaradiť rast volebného práva alebo demografický vývoj, na nárast nominálnych výdavkov a ich prerozdelenie vo vybranom období.

Tento cieľ sa nám podarilo dosiahnuť, pretože sme boli schopní získať potrebné dáta na vytvorenie tabuliek a grafov, ktoré sme vytvorili ako podklad potrebný na dosiahnutie nášho cieľa a vyvodenie záverov.

Podarilo sa nám aj vyvrátiť tvrdenie, že podiel výdavkov na HDP neustále narastá, kde sme sa zamerali na vývoj predmetného podielu v období rokov 2007-2016. Aj keď sa na prvý pohľad zdalo, že podiel výdavkov na HDP je v roku 2016 vyšší ako ten z roku 2007, hlbším preskúmaním problematiky sme prišli na to, že tento jav bol zapríčinený veľkou ekonomickou krízou a teda pomer výdavkov na HDP v roku 2016 klesol v porovnaní s rokom 2009.

Aby sme boli schopní naplniť náš hlavný cieľ, museli sme v prvom rade v našej práci podať teoretické základy predmetnej tematiky, čo bolo aj našim parciálnym cieľom. Následne po objasnení základov sme za pomoci syntézy prešli na praktickú časť, v ktorej sme sa zamerali na ďalšie parciálne ciele. Tieto ciele sme boli schopní naplniť vďaka údajom získaným zo stránky Eurostatu a stránok Ministerstva vnútra a Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Pomocou získaných dát sme boli schopní vytvoriť potrebné tabuľky a grafy, vďaka ktorým sme vedeli lepšie pochopiť vývoj vládnych výdavkov v sledovanom období.

V poslednej časti práce sme sa zamerali na to ako politické faktory ovplyvňujú rast vládnych výdavkov a ich prerozdelenie medzi ministerstvá. Predmetné skúmanie bolo takisto našim parciálnym cieľom a k jeho naplneniu nám pomohli už spomínané stránky ministerstiev Slovenskej republiky, vďaka ktorým sme boli schopní získať všetky dáta o rozpočtoch pre roky 2011 a 2017, a následne ich porovnať. Z predmetného porovnania sme jasne dokázali, že vládne výdavky a ich prerozdelenie na ministerstvá je prudko ovplyvnené politickým zoskupením vlády.

Zoznam použitej literatúry

Knižná literatúra:

- [1] BELIČKOVÁ, Kornélia, et al. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, 342 s. ISBN 978-80-8078-335-8
- [2] BEŇOVÁ, Elena, et al. 2003. *Financie a mena*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 346 s. ISBN 80-225-1659-7
- [3] GUPTA, S, L, DE MELLO, R, SHARAN. 2000. *Corruption and military spending*. Washington: International Monetary Fund, 31 s. IMF Working Paper, WP/00/23.
- [4] HAMERNÍKOVÁ, Bojka, Květa KUBÁTOVÁ. 2004. *Veřejné finance: učebnice*. 2. vyd. Praha: Eurolex, 355 s. ISBN 80-86432-88-2
- [5] LISÝ, Ján, et al. 2011. *Ekonomia*. Bratislava: Iura Edition, 631 s. ISBN 978-80-8078-406-5
- [6] MAURO, Paolo. 1996. *The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure*. Washington: International Monetary Fund, 27 s. IMF Working Paper
- [7] SIVÁK, Rudolf, et al. 2015. *Financie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 451 s. ISBN 978-80-8168-232-2
- [8] SIVÁK, Rudolf, et al. 2007. *Veřejné finance*. Bratislava: Iura Edition, 311 s. ISBN 978-80-8078-094-4
- [9] VYBÍHAL, Václav. 1995. *Veřejné finance*. Hradec Králové: E.I.A., 218 s. ISBN 80-85490-45-5

Internetové zdroje:

- [1] British Broadcasting Corporation: July 2009. *Italy adopts law to curb migrants* [elektronický zdroj]. [cit 2018-3-4]. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8132084.stm>

- [2] Európsky štatistický úrad [elektronický zdroj]. [cit. 2018-4-15]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/statistics-a-z/abc>

- [3] Inflačná kalkulačka [elektronický zdroj]. [cit. 2018-1-15]. Dostupné na: <http://www.ineko.sk/kalk.html>

- [4] Ministerstvo financií Slovenskej republiky. *Slovník pojmov* [elektronický zdroj]. [cit. 2018-2-19]. Dostupné na: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3922#T>

- [5] Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. *Rozpočet* [elektronický zdroj]. [cit 2018-3-11]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/rozpocet-ministerstva-skolstva-vedy-vyskumu-a-sportu-sr/>

- [6] Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. *Rozpočet* [elektronický zdroj]. [cit 2018-3-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?rozpocet-a-financie>

- [7] Reserve Bank of New Zeland : October 2014. *What is inflation* [elektronický zdroj]. [cit 2018-02-15]. Dostupné na: <https://www.rbnz.govt.nz/-/media/ReserveBank/Files/Publications/Factsheets%20and%20Guides/factsheet-what-is-inflation.pdf>

- [8] SHONoy, A.S, 2010. *What is Happening with the Government Expenditure of Developing Countries - A Panel Data Study*. 50 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2018-3-25]. Dostupné na: <http://www3.grips.ac.jp/~econseminar/abu2010.pdf>